

Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt. En veileder

Justis- og beredskapsdepartementet

Februar 2021

Utarbeidet av professor, ph.d. Morten Holmboe, på oppdrag fra og i samarbeid med Justis- og beredskapsdepartementet

Innhold

Liste over tabeller og figurer	6
1 Innledning	7
1.1 Bakgrunnen for og formålet med denne veilederen	7
1.2 Leseveiledning	8
1.3 Kort om opplysningsplikt, taushetsplikt og unntak	8
1.4 Innsynsrett	12
2 Opplysnings- og varslingsplikter som gjelder uten hensyn til taushetsplikten	13
2.1 Sammendrag	13
2.2 Plikt til å søke å avverge nærmere bestemte straffbare handlinger (straffeloven § 196 og § 284 tredje ledd), eller alvorlige ulykker (straffeloven § 287)	13
2.2.1 Avvergingsplikt etter straffeloven § 196	13
2.2.2 Særlig om avverging av mishandling i nære relasjoner (straffeloven § 282)	14
2.2.3 Avverging av fare for at en person mister livet eller blir påført betydelig skade på kropp eller helse, og av fare for en alvorlig ulykke	14
2.2.4 Forholdet til varslingsplikt etter barnevernloven	15
2.3 Plikt til å varsle om opplysninger som godtgjør at en uskyldig person er tiltalt eller dømt (straffeloven § 226)	15
2.4 Plikt til å varsle barnevernet om at barn blir utsatt for omsorgssvikt eller viser alvorlige atferdsvansker (barnevernloven § 6-4)	15
2.5 Helsepersonells plikt til å varsle nødetater (helsepersonelloven § 31)	16
2.6 Plikt til å varsle om dyremishandling mv. (dyrevelferdsloven § 5)	17
2.7 Forholdet mellom reglene om avvergingsplikt i straffeloven og meldeplikt etter barnevernloven § 6-4	18
2.8 Vitneplikt	19
3 Forholdet til personopplysningsloven og EUs personvernforordning (GDPR)	20
4 Taushetspliktregler i forvaltningsloven	21
4.1 Sammendrag	21
4.2 Nærmere om begrepet taushetsplikt	21
4.3 Hvem har taushetsplikt?	22
4.3.1 Den som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan	22
4.3.2 Parters taushetsplikt for opplysninger de får	22
4.3.3 Vitners taushetsplikt om opplysninger de får	22
4.4 Hva slags opplysninger har man taushetsplikt om?	22
4.4.1 Personlige forhold	22
4.4.2 Opplysninger av konkurransemessig betydning m.m.	23

4.5	Særlig om foreldres adgang til opplysninger om sine barn under 18 år.....	24
4.6	Hvor lenge varer taushetsplikten?	24
4.7	Straffansvar for brudd på taushetsplikt.....	24
5	Når det ikke foreligger taushetsplikt.....	25
5.1	Sammendrag	25
5.2	Den opplysningene direkte gjelder (forvaltningsloven § 13 a nr. 1)	25
5.3	Samtykke fra den som har krav på taushet (forvaltningsloven § 13 a nr. 1)	25
5.4	Anonymisering (forvaltningsloven § 13 a nr. 2)	26
5.5	Ingen berettiget interesse tilsier at opplysningene holdes hemmelig (forvaltningsloven § 13 a nr. 3)	27
5.6	Benådning (forvaltningsloven § 13 a nr. 4).....	27
5.7	Adgang til å dele ikke-taushetsbelagt informasjon.....	28
6	Når taushetsbelagt informasjon kan deles.....	29
6.1	Sammendrag	29
6.2	Opplysninger gjøres kjent for sakens parter eller deres representanter (forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 1)	29
6.3	Opplysningene brukes til formålet – saksbehandling, gjennomføring og kontroll (forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 2)	30
6.4	Andre tjenestemenn innen organet eller etaten (forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 3)	30
6.5	Statistisk bearbeiding, revisjon og kontroll (forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 4)	31
6.6	Opplysninger om en persons forbindelse med organet, avgjørelser som er truffet, og opplysninger som er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver (forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 5)	31
6.7	Opplysninger om lovbrudd til påtalemyndigheten eller annen kontrollmyndighet (forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6)	32
6.7.1	Opplysninger om lovbrudd.....	32
6.7.2	Naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver	33
6.7.3	Allmenne omsyn	33
6.8	Andre grunnlag for å dele taushetsbelagte opplysninger.....	33
6.9	Mottakerens taushetsplikt (forvaltningsloven § 13 b andre ledd)	33
6.9.1	Innledning.....	33
6.9.2	Taushetsplikt for part og partsrepresentant	34
6.9.3	Taushetsplikt for vitner	34
6.9.4	Straffansvar for parter og vitner som bryter taushetsplikten.....	34
6.10	Opplysninger til forskere (forvaltningsloven § 13 d)	34

7	Taushetsplikt om varslers identitet.....	36
8	Utvalgte etater	37
8.1	Sammendrag	37
8.2	Barnehager.....	37
8.3	Skolen	37
8.3.1	Forvaltningslovens regler	37
8.3.2	Opplysninger om lovbrudd.....	38
8.4	Høyere utdanning	39
8.4.1	Plikt til å anmelde bruk av falskt vitnemål mv.....	39
8.4.2	Register for informasjonsutveksling om utestengte studenter	40
8.5	Helse- og omsorgstjenesten	40
8.5.1	Taushetsplikt	40
8.5.2	Særlig om barns stilling.....	41
8.5.3	Taushetsplikt om avdøde personer	41
8.5.4	Forbud mot å innhente opplysninger.....	42
8.5.5	Unntak fra taushetsplikt etter helsepersonelloven.....	43
8.5.6	Oppdrag som sakkyndig	45
8.5.7	Opplysninger om særreaksjonsdømte utlendinger	45
8.5.8	Opplysningsplikt og meldeplikt	45
8.5.9	Særlig om opplysninger til politiet.....	46
8.5.10	Opplysninger til kriminalomsorgen	46
8.6	Dyrehelsepersonell	46
8.7	Familievernkontorer	47
8.7.1	Hovedregel om taushetsplikt.....	47
8.7.2	Unntak fra taushetsplikten.....	47
8.7.3	Mekling etter ekteskapsloven og barneloven	48
8.8	Barnevernet.....	49
8.8.1	Taushetsplikt	49
8.8.2	Unntak fra taushetsplikt	49
8.9	Krisesentrene	50
8.10	Arbeids- og velferdsforvaltningen.....	51
8.10.1	Taushetsplikt	51
8.10.2	Unntak fra taushetsplikten.....	51
8.11	Politiet.....	52
8.11.1	Taushetsplikt	52

8.11.2	Unntak fra taushetsplikten.....	52
8.12	Arbeidstilsynet.....	56
8.12.1	Innledning.....	56
8.12.2	Taushetsplikt (arbeidsmiljøloven § 18-2)	56
8.12.3	Rett til å kreve opplysninger	56
8.12.4	Plikt til å gi opplysninger	56
8.13	Sikkerhetsloven	57
8.13.1	Taushetsplikt	57
8.13.2	Plikt til å gi opplysninger uten hinder av taushetsplikt	57
8.14	Straffegjennomføring.....	57
8.14.1	Kriminalomsorgen.....	57
8.14.2	Konfliktråd	58
8.15	Introduksjonsprogrammet for innvandrere	59
8.15.1	Taushetsplikt	59
8.15.2	Overføring av personopplysninger mellom offentlige organer	60
8.15.3	Plikt til å gi opplysninger	60
8.16	Utlendingsmyndighetene	60
8.16.1	Opplysninger fra forvaltningsorganer	60
8.16.2	Opplysninger om beboere i mottak	61
9	Særlig om opplysninger til og fra utlandet	63
9.1	Deling av opplysninger etter forvaltningsloven	63
9.2	Tjenesteloven (forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 8).....	64
9.3	Barnebortføring	64
9.4	Internasjonalt rettslig samarbeid.....	64
9.5	Politiet.....	64
9.6	Straffegjennomføring.....	65
	Referanser.....	66

Liste over tabeller og figurer

Figur 1. Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt 11

Tabell 1: Taushetsplikt, oversikt 21

Tabell 2: Barn og taushetsbelagte opplysninger om helseforhold 41

1 Innledning

1.1 Bakgrunnen for og formålet med denne veilederen

Forvaltningen må i det daglige arbeidet vurdere regler om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt. I [forvaltningsloven §§ 13](#) flg. finnes de alminnelige reglene om taushetsplikt, som gjelder når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov (jf. forvaltningsloven [§ 1](#)).

På en del områder er det fastsatt avvikende regler, for eksempel for barnevernet, politiet og helse- og omsorgstjenestene. Ulike forvaltningsorganer kan derfor ha forskjellige regler om taushetsplikt, noe som kan få betydning når de skal samarbeide.

Et eksempel på at offentlige myndigheter søker å samarbeide om felles mål, er det såkalte [0-24-samarbeidet](#), der flere offentlige myndigheter søker å samarbeide om å gi et helhetlig tilbud til barn og unge. Det heter på nettsiden:

«Forvaltningen er delt i sektorer med mange barrierer for samarbeid på tvers. Organiseringen gjør at de ansatte i tjenestene i kommunen arbeider ut fra ulike samfunnsoppdrag og prioriteringer. Sektorene og tjenestene har forskjellig historie, kompetanse og kultur. De er organisert forskjellig, med ulike systemer for finansiering og juridisk rammeverk. Ansvar kan oppleves uklart, oppgaver overlapper hverandre og kjennskapen til hverandre er ofte liten.»

En undersøkelse gjort blant ansatte i forskjellige sektorer og publisert i NOVA-rapport nr. 3/2013 (Stang m.fl., 2013, s. 8-9) viser at

- «ikke all nødvendig informasjon kommer frem, og at man savner bedre samarbeid mellom etatene»,
- «informantene i liten grad leser i lovverk, rundskriv og veiledere, til tross for at man kjenner seg usikre på gjeldende regler», og at
- «det særlig er taushetspliktens unntaksbestemmelser som er lite kjent».

En gjennomgang av tidligere forskning er gitt i samme rapport kapittel 3 (Sverdrup, 2013). En oversikt over reglene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt er gitt i rapportens kapittel 4 (Stang, 2013).

I en senere utredning har Barnevoldutvalget fremholdt (NOU 2017: 12, s. 129):

«Det er to behov som særlig trer frem når det gjelder reglene om taushetsplikt, opplysningsplikt, opplysningsrett og avvergeplikt. Det første er et behov for regelverksendringer. Det andre er et behov for kompetanseheving i tjenestene.»

Denne veilederen vil forhåpentlig medvirke til og legge til rette for kompetansehevingen.

Den har som formål å gi en samlet oversikt over rettsreglene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt i forvaltningen, slik at brukerne har forutsetninger for å løse de rettsspørsmålene som kan oppstå. Det går her derimot ikke inn på spørsmålet om det er behov for regelendringer.

Veilederen retter seg mot alle som arbeider eller yter tjenester innenfor forvaltningen, og som er underlagt forvaltningsrettslige regler i forbindelse med dette. Den skal kunne brukes av personer uten juridisk bakgrunn.

Veiledningen bygger på den gjeldende forvaltningsloven fra 1967. Forvaltningslovutvalget avga i mars 2019 sitt forslag til ny forvaltningslov i [NOU 2019: 5 Ny forvaltningslov](#). Det er vist til utredningen om ny forvaltningslov der den gir opplysninger som kan være nyttig å kjenne til.

Veilederen er basert på en utredning av professor, ph.d. Morten Holmboe, utført på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet. En referansegruppe gav innspill til arbeidet underveis. Første versjon av Holmboes utredning ble levert i desember 2019, og den har senere blitt bearbeidet av Justis- og beredskapsdepartementet i samarbeid med Holmboe. Blant annet har alle senere sentrale lovendringer blitt innarbeidet.

Justis- og beredskapsdepartementet står fullt ut ansvarlig for innholdet slik det nå foreligger.

1.2 Leseveiledning

Reglene om opplysningsplikt, taushetsplikt og opplysningsrett kan virke kompliserte. Denne veiledningen er skrevet slik at det skal være mulig å skaffe seg en rask oversikt over regelverket, og samtidig finne svar på vanskeligere spørsmål. I de fleste punktene er det innledningsvis tatt inn et eget underpunkt kalt «sammendrag», mens spørsmålene utdypes videre i punktet.

En veileder kan gjøre det enklere å finne fram i regelverket, men er bare et forsøk på å forklare reglene i lov eller forskrift. Veilederen skal derfor ikke erstatte lesing av lovteksten, men bidra til å finne fram til reglene og til lettere å kunne bruke dem i konkrete saker.

Det er ikke mulig innenfor rammene av en slik veileder å gi svar på alle spørsmål som kan oppstå i forbindelse med spørsmål om å bruke opplysninger eller ikke, men veilederen skal gi et godt grunnlag for å lete videre der det er nødvendig.

Erfaring viser at det er lett å misforstå en juridisk tekst dersom man ikke samtidig slår opp i reglene. Veilederen bør derfor i utgangspunktet leses sammen med lovteksten. I den elektroniske versjonen av veilederen er det lenket til Lovdata, slik at leseren lett kan ta utgangspunkt i lovteksten. Ved å klikke på lenken, vil man også lett finne ut om regler er endret.

Tittelen fylkesmann ble fra 1. januar 2021 endret til statsforvalter, og de enkelte embedene skiftet navn til «Statsforvalteren i ...». Tittelen og navnet skal endres i alle aktuelle lover og forskrifter, men dette er ennå ikke gjennomført. Siden «statsforvalter» er et helt nytt og for mange ukjent navn, er det gamle navnet «fylkesmannen» tatt med i parentes der dette embetet omtales. I sitater fra lover og forskrifter brukes «fylkesmannen» inntil dette formelt endres.

Veilederen er for øvrig ajour med gjeldende lover per 1. februar 2021.

1.3 Kort om opplysningsplikt, taushetsplikt og unntak

Regler om taushetsplikt skal sikre at borgerne har tillit til at opplysninger om dem forvaltes forsvarlig og ikke spres mer enn nødvendig. Denne tilliten er nødvendig for at borgerne skal gi opplysninger om personlige forhold til forvaltningen. Taushetsplikten kan dermed bidra til at forvaltningen har et så godt kunnskapsgrunnlag som mulig før den treffer avgjørelser.

Dette ligger til grunn for at forvaltningen har taushetsplikt om menneskers personlige forhold, samt om tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår ([forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1 og 2](#)). Loven gjelder for alle forvaltningsorganer ([§ 1](#)).

Hensynene som taler for regler om taushetsplikt, gir likevel ikke grunnlag for å etablere noe unntaksfritt forbud mot at et forvaltningsorgan deler taushetsbelagt informasjon med andre aktører.

Norsk forvaltning er organisert i sektorer, som igjen består av ulike organer. I mange saker må forskjellige forvaltningsorganer samarbeide. Det medfører at det i mange saker kan være behov for at forvaltningsorganer deler informasjon med hverandre, også taushetsbelagte opplysninger, for at oppgavene kan løses på best mulig måte, ut fra et riktig faktisk grunnlag.

En del forvaltningsorganer har taushetspliktregler som er strengere enn forvaltningslovens generelle regler. Det gjelder for eksempel *barnevernet* ([barnevernloven § 6-7](#)) og *krisesentre* ([krisesenterloven § 5](#)). *Politiet* har taushetsplikt på samme måte som andre forvaltningsorganer, men har også taushetsplikt om opplysninger som det ut fra hensynet til etterforskningen i den enkelte sak, hensynet til spanings- og etterretningsvirksomheten eller hensynet til politiets operative virksomhet og organiseringen av denne er nødvendig å holde hemmelig ([politiregisterloven § 23](#)). Når politiet benytter kommunikasjonskontroll i etterforskningen, er taushetspliktreglene strengere, men også her gjelder det unntak ([straffeprosessloven § 216 i](#)).

Når reglene om taushetspliktens omfang er strengere enn ellers, er det gjerne også strengere regler for hva forvaltningsorganet kan dele med andre organer. Det gjelder likevel ikke uten unntak. For politiet finnes det for eksempel både strengere og mindre strenge regler om hva som kan deles av informasjon.

Det må også skilles mellom *forvaltningsmessig* og *profesjonsbasert* taushetsplikt. Den forvaltningsmessige taushetsplikten inntreffer når noen har en tilknytning til et forvaltningsorgan. Etter forvaltningsloven § 13 gjelder taushetsplikten for alle som «utfører tjeneste eller arbeid» for et forvaltningsorgan, og det samme gjelder der det er fastsatt en strengere taushetsplikt på et forvaltningsområde, som innenfor barnevernet og for krisesentrene. Taushetsplikten gjelder således for det første for de ansatte i organet, vikarer, praktikanter, innleide konsulenter og andre som på noen måte «utfører arbeid» for organet, uavhengig av hva slags arbeid det handler om. For det andre gjelder plikten også de som «utfører tjeneste» for forvaltningsorganer. Dette vil for eksempel gjelde leverandører av maskinvare, møbler, kaffe og andre drikkevarer osv., rengjøringspersonale o.l. som ikke er ansatt i organet, og håndverkere, sjåfører osv. som utfører oppdrag for organet. Ofte vil det være lite aktuelt at slike grupper får kjennskap til taushetsbelagte opplysninger hos organet, men om det skjer, er de aktuelle personene bundet av den samme taushetsplikten.

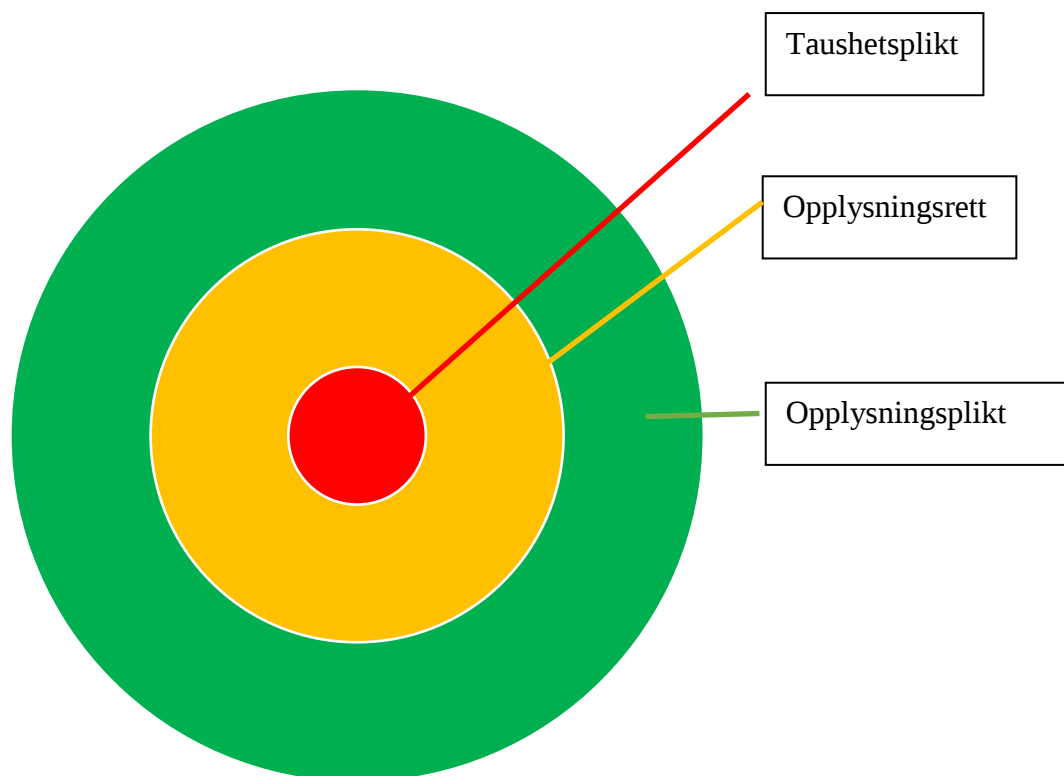
Den profesjonsbaserte taushetsplikten er derimot knyttet til det yrket eller den bestemte rollen en person har. Slik taushetsplikt kan gjelde ved siden av den forvaltningsmessige. For eksempel har alle som regnes som «helsepersonell», taushetsplikt etter helsepersonelloven, men de vil også ha taushetsplikt etter forvaltningsloven dersom de utfører arbeid eller tjeneste for et forvaltningsorgan.

Den profesjonsbaserte taushetsplikten er ikke alltid direkte lovfestet. For eksempel har prester og advokater taushetsplikt om det de blir betrodd i forbindelse med stillingen deres, uten at dette er direkte lovregulert. Straffeloven § 211 og reglene i prosesslovene om bevisforbud (straffeprosessloven § 119 og tvisteloven § 22-5) bygger på at det gjelder en slik taushetsplikt, men det er iallfall uklart om man kan si at disse reglene selv fastsetter denne plikten. Disse reglene blir nærmere omtalt nedenfor.

I en del tilfeller vil man ha *opplysningsplikt*. For eksempel vil forvaltningens tjenstepersoner og enkelte andre yrkesgrupper ha plikt til å melde fra til barnevernet dersom det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt mv. (se nærmere om disse reglene i [barnevernloven § 6-4](#) nedenfor). Denne typen opplysningsplikt går foran regler om taushetsplikt.

Dersom noen ber om innsyn etter offentleglova, miljøinformasjonsloven eller andre lover som gir rett til innsyn, har forvaltningen plikt til å gi innsyn i opplysninger som ikke er omfattet av taushetsplikt, og som det ikke ellers er grunnlag for å unnta fra innsyn.

Forholdet mellom taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt kan illustreres slik:

Figur 1. Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt

Figuren skal vise sammenhengen mellom forskjellige typer opplysninger, og størrelsen på sirklene er ikke ment å gi noen indikasjon på hvor stor andel av opplysninger forvaltningen har, som er underlagt taushetsplikt. Dette vil variere fra forvaltningsorgan til forvaltningsorgan – både fordi organene har forskjellige typer opplysninger, og fordi de er underlagt forskjellige regler.

Det er viktig å merke seg at plasseringen av en bestemt opplysning i den innerste sirkelen (taushetsplikt), den midterste sirkelen (opplysningsrett) eller den ytterste sirkelen (opplysningsplikt) kan avhenge av omstendighetene. Hvis opplysningen i utgangspunktet er underlagt taushetsplikt, for eksempel fordi den rører personlige forhold for en person, kan man ha taushetsplikt overfor allmennheten, opplysningsrett overfor andre i forvaltningen og opplysningsplikt overfor politiet eller barnevernet. Selv om man kan eller må gi opplysninger videre til bestemte mottakere, består taushetsplikten i utgangspunktet overfor andre.

Denne modellen kan brukes både der man vurderer om man aktivt har rett eller plikt til å dele informasjon med andre, og der man tar stilling til et *innsynskrav* etter offentleglova, forvaltningsloven eller andre innsynsregler.

Nedenfor vil vi gå gjennom hvilke plikter man har til aktivt å varsle andre forvaltningsorganer, hva taushetsplikten innebærer, og når forvaltningen har rett til å dele informasjon med andre. Et eget punkt handler om situasjonen for en del utvalgte forvaltningsorganer. Til slutt kommer et eget punkt om utveksling av opplysninger med utenlandske myndigheter.

Regler om taushetsplikt og opplysningsrett finnes i forvaltningsloven, men en del lover har også egne regler. I tillegg inneholder straffeloven enkelte regler om plikt til å søke å avverge alvorlige straffbare handlinger og å varsle om at noen er uskyldig tiltalt eller dømt.

1.4 Innsynsrett

Hovedregelen etter [offentleglova § 3](#) er at forvaltningen skal gi innsyn i sine saksdokumenter. Forvaltningen kan imidlertid ikke gi innsyn i opplysninger som er undergitt taushetsplikt i lov eller i medhold av lov ([offentleglova § 13 første ledd](#)). Det er viktig å merke seg at det er *opplysninger* som er undergitt taushetsplikt, og som dermed skal unntas. At et *dokument* inneholder noen taushetsbelagte opplysninger, gir i utgangspunktet ikke grunnlag for å unnta resten av dokumentet. For eksempel kan det i en del tilfeller være tilstrekkelig å anonymisere personer omtalt i dokumentet ([forvaltningsloven § 13 a nr. 2](#), som behandles nedenfor). I visse tilfeller har forvaltningen likevel adgang til å unnta også resten av dokumentet etter [offentleglova § 12](#).

Hovedregelen er at et organ som er omfattet av offentleglova, kan gjøre dokumenter tilgjengelige på internett. Unntak gjelder for opplysninger som er underlagt taushetsplikt, og en del andre typer opplysninger (offentlegforskrifta [§ 7 andre ledd](#)).

Denne veilederen handler om forvaltningsorganers adgang til å dele opplysninger med hverandre, og offentleglova vil derfor ikke bli omtalt utførlig her. Se nærmere om offentleglova i Justis- og beredskapsdepartementets [Rettleiar til offentleglova](#).

2 Opplysnings- og varslingsplikter som gjelder uten hensyn til taushetsplikten

2.1 Sammendrag

I en del tilfeller pålegger lovgivningen en plikt til å handle uten hensyn til taushetsplikt. Alle har en plikt til å søke å [avverge](#) en del alvorlige straffbare handlinger. Alle har også plikt til å varsle om opplysninger som godtgjør at en [uskyldig](#) person er tiltalt eller dømt for lovbrudd av en viss alvorlighetsgrad.

Offentlig ansatte og en del andre yrkesgrupper har også plikt til å melde fra til den kommunale [barneverntjenesten](#) dersom det er grunn til å tro at et barn utsettes for omsorgssvikt, ikke får behandling for alvorlig skade, viser alvorlige atferdsproblemer eller utsettes for menneskehandel.

I en del tilfeller kan forvaltningen få vite om straffbare forhold m.m. som ikke er så alvorlige at de utløser en plikt til å melde etter de generelle reglene om dette. I slike tilfeller vil forvaltningen likevel i en del tilfeller ha adgang til å gi opplysninger etter [forvaltningsloven § 13 b](#) nr. 5 eller 6; se nærmere nedenfor.

Avvergingsplikten og opplysningsplikten er for øvrig nøye omtalt i [NOU 2020: 17](#) Varslede drap? kapittel 8.3 (side 105 til 109).

2.2 Plikt til å søke å avverge nærmere bestemte straffbare handlinger (straffeloven § 196 og § 284 tredje ledd), eller alvorlige ulykker (straffeloven § 287)

2.2.1 Avvergingsplikt etter straffeloven § 196

Alle har plikt til å søke å avverge enkelte alvorlige straffbare handlinger eller følgen av dem, enten ved anmeldelse eller på annen måte. Grunnvilkåret for avvergingsplikten er at man holder det som «sikkert eller mest sannsynlig» at lovbruddet vil skje, eller at følgen vil inntreffe. Dette gjelder en del lovbrudd mot statens sikkerhet og mange alvorlige lovbrudd rettet mot andres liv, helse eller frihet. Det fremgår av [straffeloven § 196 hvilke lovbrudd dette gjelder](#). Eksempler på lovbrudd som man har plikt til å søke å avverge, er [drap](#), [voldtekt](#), [voldtekt av barn under 14 år](#), og [mishandling i nære relasjoner](#). En rekke andre lovbrudd er nevnt i straffeloven § 196.

Straffeloven § 196 er endret med virkning fra 1. januar 2021, og flere lovbrudd omfattes nå av avvergingsplikten. Dette gjelder blant annet grov seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år (straffeloven [§ 303](#)) og kjønnlemlestelse (straffeloven [§ 284](#)). Samtidig gjøres det unntak fra avvergingsplikten for voldtekt (seksuell omgang m.m.) av barn under 14 år og grov seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år når vilkårene i straffeloven [§ 308](#) (mulighet for bortfall av straff dersom de involverte er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling) er oppfylt.

Får man informasjon som gjør det sikkert eller mest sannsynlig at noen for eksempel planlegger å drepe eller voldta en person, inntreffer altså avvergingsplikten. Det samme gjelder dersom man har fått slik kunnskap om at en person er forsøkt drept og fortsatt lever, men trenger øyeblikkelig hjelp for å overleve.

Avvergingsplikten **går foran lovbestemt taushetsplikt**, og plikten er personlig. Det vil si at en tjenesteperson plikter å søke å avverge et forestående lovbrudd, selv om vedkommendes overordnede eller kolleger mener at det ikke er grunnlag for å varsle.

2.2.2 Særlig om avverging av mishandling i nære relasjoner (straffeloven § 282)

Straffeloven [§ 282](#) setter straff for den som alvorlig eller gjentatt mishandler en person man står i en nær relasjon til. (Grov overtredelse straffes etter straffeloven § 283.) Straffeloven § 282 første ledd lyder:

§ 282. Mishandling i nære relasjoner

Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold eller andre krenkelser, alvorlig eller gjentatt mishandler

- a) sin nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer,*
- b) sin eller nåværende eller tidligere ektefelles eller samboers slektning i rett nedstigende linje,*
- c) sin slektning i rett oppstigende linje,*
- d) noen i sin husstand, eller*
- e) noen i sin omsorg.*

Det kan være vanskelig å avgjøre om krenkelser i nære relasjoner er så alvorlige eller gjentatte at de rammes av denne bestemmelsen. Også andre straffebud (som ikke er omfattet av avvergingsplikten) kan være aktuelle. Gir en person sin ektefelle en ørefik, er det straffbart etter straffeloven [§ 271](#) om kroppskrenkelse, men slaget kan også være en del av gjentatte krenkelser som gjør at det kan oppstå spørsmål om overtredelse av straffeloven § 282.

Den som vurderer sin avvergingsplikt, skal ikke måtte ta stilling til spørsmålet om det allerede er begått tilstrekkelig alvorlige handlinger til at noen vil kunne straffes for brudd på straffeloven § 282. Spørsmålet er om det man kjenner til, gjør at en holder det som «sikkert eller mest sannsynlig» at det *vil skje* slike krenkelser.

Om man foretar en forsvarlig vurdering og varsler, vil man ikke ha brutt sin taushetsplikt, selv om en nøye rettslig vurdering i ettertid viser at det mulige lovbruddet ikke ville rammes av straffebudet mot mishandling i nære relasjoner. Det avgjørende er at man hadde informasjon som gjorde det «mest sannsynlig» at slike krenkelser ville bli begått om man ikke varslet. For en nærmere vurdering av disse spørsmålene viser vi til litteraturen (Holmboe, Leer-Salvesen & Vatnar, 2019a, b).

2.2.3 Avverging av fare for at en person mister livet eller blir påført betydelig skade på kropp eller helse, og av fare for en alvorlig ulykke

Etter [straffeloven § 287 første ledd bokstav a](#) har alle plikt til «etter evne å hjelpe en person som er i åpenbar fare for å miste livet eller bli påført betydelig skade på kropp eller helse»). Det er ikke noe vilkår her at faren skyldes en straffbar handling, og plikten gjelder også dersom faren oppstår fordi personen vil ta sitt eget liv eller skade seg selv. (Om en pasients rett til å nekte helsehjelp i særlige situasjoner, se pasient- og brukerrettighetsloven [§ 4-9](#).)

Det følger videre av [§ 287 første ledd bokstav b](#) at alle har plikt til «ved anmeldelse eller på annen måte etter evne å avverge brann, oversvømmelse, sprengning eller lignende ulykke som medfører fare for menneskeliv eller betydelig skade på kropp og helse». Det er heller ikke her noe vilkår at ulykken skyldes en straffbar handling.

Også denne plikten er personlig og går foran taushetsplikten.

Etter § 287 andre ledd straffes ikke brudd på denne hjelpeplikten når plikten ikke kan oppfylles uten å utsette en selv eller andre for særlig fare eller oppofrelse. Det kreves for eksempel ikke at man går inn i et brennende hus for å forsøke å slukke brannen eller berge ut personer. Derimot er det normalt ikke nok til å gjøre unntak fra plikten at det kan være ubehagelig å varsle om forhold som er betrodd en under taushetsplikt, for eksempel at en person planlegger å ta sitt eget liv.

2.2.4 Forholdet til varslingsplikt etter barnevernloven

En del av de saksforholdene som kan skape en avvergingsplikt etter dette underpunktet, kan også skape en varslingsplikt til barnevernet dersom det er barn involvert. Se punkt 2.7 nedenfor om hva man skal gjøre dersom flere avvergings- eller varslingsplikter oppstår.

2.3 Plikt til å varsle om opplysninger som godtgjør at en uskyldig person er tiltalt eller dømt (straffeloven § 226)

Alle har plikt til å varsle om opplysninger som «godtgjør» at en uskyldig person er uskyldig tiltalt eller dømt for et lovbrudd med strafferamme på mer enn ett års fengsel ([straffeloven § 226](#)). Denne plikten går også foran lovbestemt taushetsplikt, og plikten gjelder selv om den uskyldig domfelte har sonet straffen eller er død.

Regelen gjelder selvsagt der man har opplysninger som «godtgjør» at feil person er tiltalt eller dømt. Men den gjelder også der det er riktig person som er tiltalt eller dømt for en handling, men han eller hun er uskyldig i strafferettslig forstand. Det kan være opplysninger om at vedkommende ikke har utvist nødvendig skyld, ikke er tilregnelig eller av andre grunner ikke oppfyller alle straffbarhetsvilkårene.

Visse yrkesgrupper har en særlig sterk taushetsplikt som gjør at det skal mer til for at de skal kunne pålegges vitneplikt. Det gjelder for eksempel prester, advokater, leger, sykepleiere, og psykologer. Dersom en person med en slik yrkesmessig taushetsplikt har opplysninger som kan forebygge at en uskyldig blir straffet, gjelder taushetsplikten likevel ikke for disse opplysningene. Det gjelder også om opplysningene gjelder spørsmålet om vedkommendes tilregnelighet, eller de gir grunnlag for å anvende en vesentlig mildere straffebestemmelse (se straffeprosessloven [§ 119](#) tredje ledd). Se nærmere nedenfor under punkt 2.8.

2.4 Plikt til å varsle barnevernet om at barn blir utsatt for omsorgssvikt eller viser alvorlige atferdsvansker (barnevernloven § 6-4)

Etter [barnevernloven § 6-4](#) første ledd skal enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltingsorgan, uten ugrunnet opphold melde fra til barneverntjenesten i følgende situasjoner:

- Når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt.
- Når det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling, eller at et barn med nedsatt

funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring.

- Når et barn viser alvorlige atferdsvansker i form av alvorlig eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmidler eller en annen form for utpreget normløs atferd.
- Når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel.

Det følger av loven at denne plikten går foran taushetsplikten. Den enkelte ansatte kan rådføre seg med kolleger og overordnede, men meldeplikten er personlig. Det betyr at en ikke kan instrueres til å la være å varsle hvis en mener det er grunnlag for det, selv om kolleger eller overordnede er uenige, og at vurderingen verken kan overlates til andre tjenester eller til andre ansatte i samme tjeneste.

Det er viktig at det dokumenteres hvilke vurderinger som er gjort av spørsmålet om det er grunnlag for å melde fra til barneverntjenesten (Sivilombudsmannen, 2018b). Melderer trenger ikke å ha sikker viten, men må ha «grunn til å tro» at slike forhold er til stede. Her er det viktig å understreke at melderens skjønn er avgjørende. Taushetsplikten er ikke brutt selv om det senere viser seg at melderer feiltolket situasjonen (Sivilombudsmannen, 2018a). I Prop. L 169 (2016-2017) heter det:

«Dersom det i ettertid skulle vise seg at barnets situasjon er mindre alvorlig enn antatt eller at mistanken som førte til at bekymringsmelding ble sendt blir avkrefet, har den som ga opplysninger til barneverntjenesten dermed likevel ikke brutt sin taushetsplikt. Så lenge det på det tidspunkt opplysningene ble gitt var grunn til å tro at barnet ble mishandlet eller at det forelå andre former for alvorlig omsorgssvikt, har den som ga opplysningene til barneverntjenesten gjort det som var vedkommendes plikt.»

De organene som er ansvarlig for gjennomføringen av barnevernloven, kan også pålegge myndigheter å gi en rekke taushetsbelagte opplysninger ([barnevernloven § 6-4](#) andre til fjerde ledd).

[Barnevernloven § 6-4](#) sjette ledd fastsetter at også yrkesutøvere som opptrer i medhold av [helsepersonelloven](#), [psykisk helsevernloven](#), [helse- og omsorgstjenesteloven](#), [lov om familievernkontorer](#) og [friskolelova](#) plikter å gi opplysninger etter reglene i bestemmelsens første til fjerde ledd. Det samme gjelder [meklere i ekteskapsaker](#) og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune, og de som utfører slike oppgaver på vegne av organisasjoner.

Opplysningsplikten til barnevernet er både hjemlet i [barnevernloven § 6-4](#) og i tilsvarende bestemmelser i andre særlover. Dette gjelder [barnehageloven § 22](#), [opplæringslova § 15-3](#), [friskolelova § 7-4](#), [sosialtjenesteloven § 45](#), [folketrygdloven § 25-11](#), [introduksjonsloven § 26](#), [helsepersonelloven § 33](#), [familievernkontorloven § 10](#), [ekteskapsloven § 26 a](#) og [krisesenterloven § 6](#). For en del tjenester er det altså hjemmel for meldeplikt både i barnevernloven og i særloven.

2.5 Helsepersonells plikt til å varsle nødetater ([helsepersonelloven § 31](#))

Etter [helsepersonelloven § 31](#) skal helsepersonell «varsle politi og brannvesen dersom dette er nødvendig for å avverge alvorlig skade på person eller eiendom». Denne varslingsplikten går

foran taushetsplikten (se Befring & Ohnstad, 2019, s. 210-215). Regelen er imidlertid begrenset til å bidra til å avverge skade, og den gir ikke hjemmel til å gi taushetsbelagte opplysninger for å bistå politiet i etterforskningen. Bestemmelsen må ses i sammenheng med de alminnelige reglene om varslingsplikter, blant annet i straffeloven § 196 og § 287, men går lenger enn disse straffebudene.

2.6 Plikt til å varsle om dyremishandling mv. (dyrevelferdsloven § 5)

Etter [dyrevelferdsloven § 5](#) skal enhver «som har grunn til å tro at dyr blir utsatt for mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell», snarest mulig varsle Mattilsynet eller politiet. Denne regelen gjelder «med de begrensninger som følger av annen lovgivning». Dermed vil lovbestemt taushetsplikt gå foran denne varslingsplikten.

Det er her viktig å merke seg at reglene i forvaltningsloven kan gi adgang til å dele opplysninger i slike saker. Taushetsplikt etter forvaltningsloven [§ 13](#) er ikke til hinder for at et forvaltningsorgan (etter forvaltningsloven [§ 13 b første ledd](#) nr. 5 og 6)

- «gir andre forvaltningsorganer opplysninger om en persons forbindelse med organet og om avgjørelser som er truffet og ellers slike opplysninger som det er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver etter lov, instruks eller oppnevningssgrunnlag», eller
- «anmelder eller gir opplysninger (jfr. også nr. 5) om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet, når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller forfølgning av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver».

Dette vil for eksempel si at forvaltningsansatte som blir klar over alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell av dyr, må vurdere om det er ønskelig av allmenne omsyn å varsle politiet eller Mattilsynet. Det fremgår av dyrevelferdsloven [§ 3](#) at dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dette prinsippet er et argument for at det ofte vil være ønskelig av allmenne omsyn å gi opplysninger om dyremishandling eller annen alvorlig svikt. Regelen i dyrevelferdsloven § 5 om varslingsplikt gjør at *opplysningsretten* etter forvaltningsloven § 13 b i slike tilfeller medfører en *opplysningsplikt*.

Se punkt 6.6 og 6.7 for en nærmere omtale av reglene i forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 5 og 6.

I [dyrehelsepersonelloven § 21](#) nr. 5 er det fastsatt at taushetsplikten etter loven ikke er til hinder for «at opplysninger gis videre når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre». I lovens forarbeider er det uttalt at denne regelen gjør at taushetsplikten viker for behovet for å varsle etter § 5. I [helsepersonelloven § 23](#) er det uttrykkelig fastsatt at taushetsplikt ikke er til hinder for at helsepersonell varsler om «slik mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell at det anses rettmessig å gi opplysningene videre til Mattilsynet eller politiet». Dyrehelsepersonell og helsepersonell kan altså ha plikt til å varsle selv om varslingen røper taushetsbelagte forhold.

Se nærmere om unntak fra taushetsplikt for helsepersonell og dyrehelsepersonell i punktene 8.5.5 og 8.6 nedenfor.

2.7 Forholdet mellom reglene om avvergingsplikt i straffeloven og meldeplikt etter barnevernloven § 6-4

Flere av de situasjonene som kan skape en meldeplikt etter barnevernloven, kan også utløse en *avvergingsplikt* etter straffelovens regler. Plikten kan oppfylles ved anmeldelse til politiet eller på annen måte. (Forholdet mellom bestemmelsene er blant annet behandlet av Holmboe (2017, s. 137-139).)

Meldeplikt til barnevernet gjelder ved omsorgssvikt, når et barn som er livstruende eller på annen måte alvorlig sykt, ikke får behandling, når et barn viser alvorlige atferdsvansker og ved menneskehandel.

Omsorgssvikt overfor barn vil ofte være straffbart etter straffeloven § 282 om mishandling i nære relasjoner, og utløse en avvergingsplikt etter straffeloven § 196. Det samme gjelder en del seksuallovbrudd. Også når det er grunn til å tro at et barn vil bli utsatt for kjønnslemlestelse (straffeloven § 284), vil det oppstå meldeplikt til barnevernet, men også en plikt til å søke å avverge lovbruddet dersom man holder faren for kjønnslemlestelse som mest sannsynlig (straffeloven § 196).

Også om et barn viser alvorlige eller gjentatte atferdsproblemer bl.a. ved kriminalitet, vil det være grunnlag for en plikt til å melde fra til barnevernet. Hvis slik kriminalitet er alvorlig, for eksempel ran, vil det også foreligge en plikt til å søke å avverge lovbruddet etter straffeloven § 196. Varslingsplikten etter barnevernloven § 6-4 er begrunnet i hensynet til den unge selv, mens avvergingsplikten etter straffeloven § 196 er begrunnet i hensynet til å beskytte andre mennesker mot alvorlige lovbrudd.

Når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel, vil det også oppstå en meldeplikt til barnevernet. [Grov menneskehandel](#) omfattes også av avvergingsplikten etter straffeloven § 196.

Mange av de situasjonene som vil utløse meldeplikt etter barnevernloven, kan altså også utløse avvergingsplikt etter straffelovens regler. Det må vurderes konkret om det er tilstrekkelig å melde bare til barnevernet i en slik situasjon. Her må det blant annet legges vekt på hvor akutt faren er. Det kan være nødvendig å varsle politiet dersom det er fare for at barnet vil bli utsatt for skade raskere enn barnevernet kan forventes å reagere.

Det er likevel bare en delvis overlapping mellom barnevernloven og straffeloven her. Det vil utløses meldeplikt etter barnevernloven også for situasjoner som ikke vil omfattes av avvergingsplikten etter straffeloven. I tillegg vil selvsagt avvergingsplikten gjelde også i mange tilfeller der det ikke er barn som er i fare.

En viktig forskjell mellom bestemmelsene er at det etter barnevernloven bare kreves at det er «*grunn til å tro*» at det vil skje omsorgssvikt mm., mens kunnskapskravet etter straffeloven § 196 og § 284 er at man finner det «*sikkert eller mest sannsynlig*». Brudd på straffelovens regler er straffesanksjonert, mens det ikke er noen straffehjemmel i barnevernloven. (I alvorlige tilfeller kan det likevel bli aktuelt med straff for tjenestefeil etter straffeloven [§ 171](#).)

Felles for bestemmelsene er at den enkelte som har informasjonen, selv har et personlig ansvar. Dersom den enkelte ansatte selv mener det er grunnlag for å varsle enten politiet eller barnevernet, kan ikke han eller hun instrueres om å la være å varsle. Det kan imidlertid etableres rutiner for at en leder skal stå for selve varslingen.

Et fellestrekk er også at den som har vurdert saken og varslet, ikke kan utsettes for sanksjoner, selv om det skulle vise seg at situasjonen ikke er så alvorlig som varsleren fryktet. (Se ovenfor under punkt 2.4.)

2.8 Vitneplikt

Etter prosesslovgivningen er hovedregelen at retten ikke kan ta imot vitneprov om ting som et vitne har taushetsplikt om (se særlig straffeprosessloven [§ 118](#) og [§ 119](#); tvisteloven [§ 22-3](#) og [§ 22-5](#)). Det gjelder likevel visse unntak.

Når vitnet har taushetsplikt som følge av arbeid for stat eller kommune, samt visse andre stillinger, kan vitnet pålegges å vitne dersom departementet har samtykket (straffeprosessloven § 118, tvisteloven § 22-3). Retten kan overstyre departementets beslutning. Den kan beslutte at vitnemål skal gis, selv om departementet har nektet, og den kan beslutte at vitnemål ikke skal gis, selv om departementet har samtykket i fritak fra taushetsplikten.

Visse yrkesgrupper har en særlig sterk taushetsplikt som gjør at det skal mer til for at de skal kunne pålegges vitneplikt. (Se også ovenfor under punkt 2.3.) Uten samtykke av den som har krav på hemmelighold, må retten ikke ta imot forklaring av prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn, advokater, forsvarere i straffesaker, meklingsmenn i ekteskapssaker, leger, psykologer, apotekere, jordmødre eller sykepleiere om noe som er betrodd dem i deres stilling. Her er utgangspunktet at vitneplikt ikke kan pålegges (straffeprosessloven § 119 og tvisteloven § 22-5). Det gjelder likevel et unntak «når forklaringen trengs for å forebygge at noen uskyldig blir straffet» (straffeprosessloven § 119 tredje ledd). Denne bestemmelsen må ses i sammenheng med plikten til å varsle om at en uskyldig person er tiltalt eller domfelt (straffeloven [§ 226](#), som er behandlet ovenfor). Unntaket fra taushetsplikten gjelder likevel også for mindre alvorlige straffbare handlinger som ikke gir grunnlag for en straffsanksjonert varslingsplikt etter straffeloven § 226 (Keiserud m.fl., 2020, s. 534).

I uttrykket «uskyldig» ligger ikke bare om vedkommende har begått den handlingen saken gjelder, men også om han eller hun har utvist den nødvendige skyld, har skyldevne (er tilregnelig), og om det foreligger en straffrihetsgrunn som nødverge eller nødrett. En psykiater som har observert en mistenkt person, kan altså pålegges vitneplikt dersom det er nødvendig for å ta stilling til om vedkommende har skyldevne (er strafferettslig tilregnelig).

Denne rettsoppfatningen er fastslått i Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse 29. januar 2013, inntatt i Rt. 2013 s. 113. Avgjørelsen er kritisert i helsejuridisk litteratur (Befring & Ohnstad, 2019, s. 162 og Duvaland, 2016, s. 165), hvor det hevdes at straffeprosessloven § 119 bør forstås slik at den gir unntak fra taushetsplikten bare der opplysningen gjelder at en annen person er den egentlig skyldige. Strafferettslig sett er det imidlertid klart at en utilregnelig person uten skyldevne (en utilregnelig person) er «uskyldig» i en straffbar handling etter straffeloven [§ 20](#), slik at unntaket fra taushetsplikten gjelder (Keiserud m.fl., 2020, s. 862; Øyen, 2019, s. 395). En unnlattelse av å opplyse om manglende skyldevne (utilregnelighet) ville også kunne straffes etter straffeloven [§ 226](#). Det samme gjelder der det foreligger en annen straffrihetsgrunn. Det er altså sikker rett at vitneplikten gjelder også der det er et subjektivt straffbarhetsvilkår som mangler, selv om den siktede er den som har begått handlingen.

3 Forholdet til personopplysningsloven og EUs personvernforordning (GDPR)

Etter [personopplysningsloven](#) § 1 gjelder EUs personvernforordning (GDPR) som norsk lov.. I forordningens fortalepunkt 26 heter det om hva slags opplysninger som omfattes av forordningen (uthevelser gjort her):

*«Prinsippene om vern av personopplysninger bør få anvendelse på enhver opplysning om en **identifisert eller identifiserbar** fysisk person. Personopplysninger som er blitt pseudonymisert, og som **kan knyttes til** en fysisk person ved hjelp av tilleggsopplysninger, bør anses som opplysninger om en identifiserbar fysisk person. Når det skal fastslås om en fysisk person er identifiserbar, bør det tas hensyn til **alle midler** som det med rimelighet kan tenkes at den behandlingsansvarlige eller en annen person kan ta i bruk for å identifisere vedkommende direkte eller indirekte, f.eks. utpeking. For å fastslå om midler med rimelighet kan tenkes å bli tatt bruk for å identifisere den fysiske personen bør det tas hensyn til alle objektive faktorer, f.eks. kostnadene for og tiden som er nødvendig for å foreta identifikasjonen, idet det tas hensyn til teknologien som er tilgjengelig på behandlingstidspunktet, samt den teknologiske utvikling. Prinsippene om vern av personopplysninger bør derfor ikke få anvendelse på **anonyme** opplysninger, nærmere bestemt opplysninger som ikke kan knyttes til en identifisert eller identifiserbar fysisk person, eller personopplysninger som er blitt anonymisert på en slik måte at den registrerte ikke lenger kan identifiseres. Denne forordning gjelder derfor ikke behandling av slike anonyme opplysninger, herunder for statistiske formål eller forskningsformål.»*

En oversikt over forholdet mellom personopplysningsloven og forvaltningsloven er gitt i forslaget til ny forvaltningslov (NOU 2019: 5, s. 275-277). Om personopplysningsloven viser vi til litteraturen (for eksempel Jarbekk 2019, Schartum & Bygrave 2016, Skullerud mfl. 2019 og Wessel-Aas & Ødegaard 2018).

I forslaget til ny forvaltningslov er det presisert at opplysninger om noens personlige forhold bare kan deles dersom det er «nødvendig og ikke utgjør et uforholdsmessig inngrep overfor den opplysningen gjelder». I en oversikt over utvalgets forslag heter det (Rathore & Ødelien 2019):

«Fordi opplysninger om noens personlige forhold alltid også vil være en personopplysning etter personopplysningsloven og personvernforordningen, vil en slik begrensning i delingsadgangen ofte uansett følge av personvernregelverket.»

I saker om arbeidslivskriminalitet er det en egen regel i personopplysningsloven § 12 a om adgang til at forvaltningsorganer kan dele også personopplysninger som ikke er taushetsbelagte. (Se punkt 5.2 nedenfor.)

4 Taushetspliktregler i forvaltningsloven

4.1 Sammendrag

Taushetsplikt er en plikt til å hindre at uvedkommende får informasjon av personlig eller forretningsmessig karakter. Politiet og påtalemyndigheten har også taushetsplikt for opplysninger av operativ karakter.

Reglene om taushetsplikt er bygget opp slik:

- Regler om hva som er underlagt taushetsplikt
 - Unntak fra hva som er underlagt taushetsplikt
- Regler om når reglene om taushetsplikt ikke gjelder
- Regler om når taushetsbelagt informasjon kan deles, og med hvem

I tillegg er det, som nevnt, generelle avvergings- og varslingsregler som går foran taushetsplikten.

4.2 Nærmere om begrepet taushetsplikt

Taushetsplikt kan defineres som at en aktør har plikt til å hindre at en bestemt opplysning kommer til andre enn dem som skal ha opplysningen. Taushetsplikt innebærer både en plikt til å la være å dele opplysninger, og til å behandle opplysningene på forsvarlig måte. Det har ingen betydning hvilken form opplysningene har. Man har taushetsplikt også om opplysninger man har fått muntlig, og man har plikt til å hindre at uvedkommende får tilgang til dokumenter med taushetsbelagte opplysninger.

Også lydopptak, film eller bilder kan inneholde taushetsbelagte opplysninger. Offentlig gjengivelse eller visning av film eller bilder kan i tillegg være ulovlig etter åndsverkloven [§ 104](#), selv om filmen eller bildet ikke røper taushetsbelagt informasjon. Reglene om slik gjengivelse eller visning blir ikke nærmere behandlet i denne veilederen. Om disse spørsmålene viser vi til Åpenhetsutvalgets utredning (NOU 2019: 10).

Når man skal ta stilling til om det foreligger taushetsplikt, må man ta stilling til flere spørsmål:

• Har den personen som har informasjonen, taushetsplikt?• Er informasjonen av en art som gjør at den er undergitt taushetsplikt?• Hvis det i utgangspunktet foreligger taushetsplikt, er det da adgang til å dele opplysningene med andre?

Tabell 1: Taushetsplikt, oversikt

Forvaltningsloven har generelle regler i [§§ 13](#) flg. Disse reglene gjelder som utgangspunkt for alle forvaltningsorganer, men for noen forvaltningsorganer er det fastsatt særregler. Noen organer er særskilt behandlet nedenfor.

4.3 Hvem har taushetsplikt?

4.3.1 Den som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan

Taushetsplikt etter forvaltningsloven pålegger enhver som «utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan» ([forvaltningsloven § 13](#) første ledd), jf. punkt 1.3 ovenfor. Det er et vilkår for taushetsplikt at man har fått vite om opplysningen i forbindelse med tjenesten eller arbeidet. Det er ikke avgjørende om man får opplysningen på arbeidsstedet eller i arbeidstiden. Hvis man blir informert om noe på fritiden fordi man er ansatt i et forvaltningsorgan, gjelder taushetsplikten.

Taushetsplikten gjelder også etter at man har avsluttet tjenesten eller arbeidet. Man kan heller ikke utnytte taushetsbelagt informasjon i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

4.3.2 Parters taushetsplikt for opplysninger de får

Taushetsplikt er ikke til hinder for at opplysninger gis til parter eller deres representanter ([forvaltningsloven § 13 b](#) første ledd nr. 1). Parten og partsrepresentanten får da taushetsplikt om disse opplysningene. Forvaltningsorganet skal gjøre oppmerksom på taushetsplikten ([forvaltningsloven § 13 b](#) andre ledd). Organet bør også gjøre oppmerksom på at brudd på taushetsplikt er straffbart etter [straffeloven § 209](#). Har ikke forvaltningsorganet gjort dette, kan ikke parten eller representanten straffes for brudd på taushetsplikten.

4.3.3 Vitners taushetsplikt om opplysninger de får

Forvaltningsorganet kan også gi taushetsbelagt informasjon til vitner o.l. når de uttaler seg til organet. Da kan organet pålegge vitnet taushetsplikt ([forvaltningsloven § 13 b](#) andre ledd). Kjernen i denne taushetsplikten vil være opplysninger forvaltningen gir til vitnet. Men i noen tilfeller kan selve opplysningen om at det er igangsatt en forvaltningssak, være undergitt taushetsplikt. Det kan også være vanskelig å skille. Vitnet har kanskje sett en person kjøre i en rød bil på et bestemt tidspunkt, og dette vet jo vitnet før det gir opplysninger til forvaltningsorganet. Men organets interesse for denne bilen kan være taushetsbelagt. (Der det er politiet som avhører vitnet, kan taushetsplikt også pålegges for opplysninger som det ut fra hensynet til etterforskningen i den enkelte sak, hensynet til spanings- og etterretningsvirksomheten eller hensynet til politiets operative virksomhet og organiseringen av denne er nødvendig å holde hemmelig, se [politiregisterloven § 23](#) andre ledd og [§ 35](#).)

Regelen om at vitnet kan straffes for brudd på taushetsplikt dersom forvaltningsorganet har gjort vitnet oppmerksom på at taushetsbrudd er straffbart, gjelder også her ([straffeloven § 209](#)).

4.4 Hva slags opplysninger har man taushetsplikt om?

4.4.1 Personlige forhold

Taushetsplikten gjelder «noens personlige forhold» ([forvaltningsloven § 13](#) første ledd nr. 1). Det vil si opplysninger som det er vanlig å ville holde for seg selv. Typisk kan dette gjelde opplysninger om helseforhold, om at man har opptrådt kritikkverdig, at man har personlige problemer e.l. Det vil ofte også være undergitt taushetsplikt at noen er mistenkt for en straffbar handling eller et annet lovbrudd. (Men her vil det i en del tilfeller være adgang til å gi opplysninger til påtalemyndigheten eller andre kontrollmyndigheter, se [nedanfor](#) om [forvaltningsloven § 13 b](#) nr. 6.)

Mens det som regel vil gjelde taushetsplikt så lenge man befinner seg på mistankestadiet, kan dette stille seg annerledes når et lovbrudd eller en straffbar handling er konstatert eller en person er siktet eller tiltalt. For eksempel vil det i en del tilfeller være tillatt å gjøre kjent at en person i en høy stilling er siktet for å ha begått en alvorlig straffbar handling, i hvert fall hvis den er begått i tjenesten, eller vedkommende har benyttet sin posisjon til å begå de straffbare handlingene. For politiet og påtalemyndigheten er regler om utlevering av opplysninger til allmennheten i slike tilfeller regulert i politiregisterloven [§ 34](#) og politiregisterforskriften [§ 9-8](#).

Det kan også være adgang til å gjøre kjent at det er truffet andre tiltak overfor en person, for eksempel er opplysninger om at det er gitt advarsel til helsepersonell ikke omfattet av taushetsplikt.

4.4.1.1 Personopplysninger som normalt ikke er taushetsbelagt

Det er fastsatt i [forvaltningsloven § 13](#) andre ledd at visse personopplysninger ikke skal regnes som «personlige forhold» etter denne bestemmelsen. Det er «fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted». Likevel er det taushetsplikt for slike opplysninger hvis de «røper et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige».

En bopelsadresse er normalt ikke sensitiv, men vil lett være det dersom den er til et fengsel eller et psykiatrisk sykehus, eller for den saks skyld til et krisesenter. Dersom en person bor på skjult adresse, vil opplysningen også være taushetsbelagt.

I noen særlover er det uttrykkelig fastsatt at slike personopplysninger er omfattet av taushetsplikten. Se for eksempel [barnevernloven § 6-7](#) andre ledd og [krisesenterloven § 5](#) andre ledd.

Fødselsdato og personnummer (som samlet betegnes som «fødselsnummer») er ikke i seg selv taushetsbelagt. Bakgrunnen for dette er at dette er helt nøytrale opplysninger, som ikke røper noe annet om en person enn alderen og kjønnnet. Etter [offentleglova § 26 femte ledd](#) kan fødselsnummer derimot unntas fra offentlighet. Etter [personopplysningsloven § 12](#) kan fødselsnummer bare brukes når det er saklig behov for sikker identifisering, og metoden er nødvendig for å oppnå slik identifisering.

Når man gir ut anonymiserte opplysninger i en sak fordi innholdet i opplysningene er taushetsbelagt, må selvsagt ikke bare navn, men også adresse, fødselsnummer og andre opplysninger som kan identifisere personen, skjermes for ikke å røpe hvem saken gjelder.

4.4.1.2 Avdøde personer

«Noen» kan også være avdøde personer. Taushetsplikten faller altså ikke automatisk bort når den opplysningene gjelder, er død. (Om hvor lenge taushetsplikten varer, se nedenfor.) Hensynet til at folk skal kunne gi opplysninger til forvaltningen ivaretas best ved at folk ikke er tilbakeholdne med å betro seg i livets slutfase fordi de frykter at opplysningene kan bli gjort tilgjengelige for andre etter at døden inntreffer.

4.4.2 Opplysninger av konkurransemessig betydning m.m.

Etter [forvaltningsloven § 13](#) første ledd nr. 2 gjelder taushetsplikten også «tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av

konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår». Taushetsplikten skal verne tillitsforholdet mellom bedrifter og forvaltningen.

I utgangspunktet kan en part i samme sak få innsyn i slike opplysninger uten hinder av taushetsplikt (forvaltningsloven [§ 13 b](#) første ledd nr. 1), men forvaltningen kan nekte parten innsyn i opplysninger «som angår tekniske innretninger, produksjonsmetoder, forretningsmessige analyser og beregninger og forretningshemmeligheter ellers, når de er av en slik art at andre kan utnytte dem i sin egen næringsvirksomhet» (forvaltningsloven [§ 19](#) første ledd bokstav b).

Vi går ikke nærmere inn på taushetsplikt for opplysninger om drifts- eller forretningsforhold i denne veilederen.

4.5 Særlig om foreldres adgang til opplysninger om sine barn under 18 år

For mindre barn er det klart at foreldre har rett til innsyn i taushetsbelagte opplysninger om barnet. Foreldrene ville ellers ikke kunne ivareta sitt foreldreansvar. Vanskeligere spørsmål kan oppstå når barnet nærmer seg myndighetsalderen. Etter barneloven [§ 33](#) skal foreldrene gi barnet «stendig større sjølvråderett med alderen og fram til det fyller 18 år».

Når en person har fylt 18 år, er utgangspunktet at foreldrene ikke har særskilt rett til taushetsbelagt informasjon om barnet uten samtykke fra ham eller henne.

4.6 Hvor lenge varer taushetsplikten?

Hovedregelen er at taushetsplikt bortfaller etter 60 år (forvaltningsloven [§ 13 c](#) siste ledd). I barnevernsaker og adopsjonssaker faller taushetsplikten først bort etter 100 år (forvaltningslovforskriften [§ 10](#)). Riksarkivaren kan også i enkelte tilfeller fastsette at taushetsplikt skal gjelde ut over disse fristene når hensynet til personvern tilsier det (forvaltningslovforskriften [§ 11](#)).

4.7 Straffansvar for brudd på taushetsplikt

Etter straffeloven [§ 209](#) straffes «den som krenker taushetsplikt som han eller hun har i henhold til lovbestemmelse eller forskrift, eller utnytter en opplysning han eller hun har taushetsplikt om med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning».

Bestemmelsen ble endret i juli 2020. Fram til da het det at «den som røper opplysning som han har taushetsplikt om i henhold til lovbestemmelse eller forskrift, eller utnytter en slik opplysning med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning», kunne straffes. Endringen tydeliggjør at det kan foreligge et straffbart brudd på taushetsplikten også i andre tilfeller enn der man direkte røper opplysningene. For eksempel vil tilfeller der man lar slike opplysninger ligge tilgjengelig for andre i husstanden, kunne omfattes. Skyldkravet er forsett eller grov uaktsomhet. Medvirkning er ikke straffbart. Grov overtredelse kan straffes etter straffeloven [§ 210](#).

En oversikt over straffeloven § 209 er gitt av Åpenhetsutvalget (NOU 2019: 10, s. 99-100). Se også Matningsdal (2017, s. 304-311).

5 Når det ikke foreligger taushetsplikt

5.1 Sammendrag

Selv om opplysninger i utgangspunktet er underlagt taushetsplikt, gjelder det unntak.

Den som er vernet etter opplysningene, kan *samtykke* til at man deler opplysningene. Da er det viktig å få klart fram hvor langt samtykket rekker. Samtykke til å dele opplysninger i tjenestens medfør er selvsagt ikke noe samtykke til å spre opplysningene utover det som er nødvendig.

Det er tillatt å dele opplysningene dersom de er anonymisert slik at den det gjelder, ikke kan gjenkjennes. Dersom opplysningene er alminnelig kjent, kan de også deles. (Men det at en journalist «mener å vite» noe, er ikke nok til at opplysningen er «alminnelig kjent».) Det er heller ikke taushetsplikt om hvorvidt noen er benådet eller ikke.

Se neste hovedpunkt om deling av taushetsbelagt informasjon innad i forvaltningen.

5.2 Den opplysningene direkte gjelder ([forvaltningsloven § 13 a nr. 1](#))

Den opplysningene direkte gjelder, er den opplysningene handler om, ikke nødvendigvis den som har gitt opplysningene. Hvis Per betror seg til en ansatt i forvaltningen om problemer i ekteskapet med Marte, er både Per og Marte vernet av taushetsplikten. I en del tilfeller vil selve opplysningen at Per har fortalt om Martes privatliv, være vernet av taushetspliktsreglene.

Når det finnes opplysninger i en sak om en person, vil altså *taushetspliktsreglene* ikke i seg selv hindre at han eller hun får innsyn i disse opplysningene. Spørsmålet om innsyn i forvaltningens saksdokumenter må vurderes etter forvaltningsloven §§ 18 til 18 d og § 19. I visse tilfeller kan forvaltningen likevel nekte en part innsyn i opplysninger som gjelder ham selv, av hensyn til hans helse eller forholdet til personer som står ham nær, dersom det anses utilrådelig at han får kjennskap til opplysningene. Som hovedregel skal da innsyn gis til en representant for parten (forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav d).

Når en part i en forvaltningssak bruker fullmektig, skal henvendelser i saken i utgangspunktet skje til fullmektigen ([forvaltningsloven § 12](#)). Dersom fullmektigen er advokat, kreves det normalt ikke skriftlig fullmakt. Andre fullmektiger må legge fram skriftlig fullmakt.

5.3 Samtykke fra den som har krav på taushet ([forvaltningsloven § 13 a nr. 1](#))

Et samtykke må være «gyldig og informert», jf. forslaget til ny forvaltningslov (NOU 2019: 5 § 36). Dette er også en dekkende beskrivelse av et samtykke etter den gjeldende forvaltningsloven. Det vil si at samtykket må være frivillig, og at den som avgir samtykket, må ha oversikt over konsekvensene av det.

Et samtykke fra den berettigede til å dele taushetsbelagte personopplysninger, må også oppfylle kravene til samtykke i [personvernforordningen](#) (GDPR). Om dette samtykkekravet heter det i forslaget til ny forvaltningslov (NOU 2019: 5, s. 596):

«Etter forordningens artikkel 4 nr. 11 er et samtykke ‘enhver frivillig, spesifikk, informert og utvetydig viljesytring fra den registrerte der vedkommende ved erklæring eller tydelig bekreftelse gir sitt samtykke til behandling av personopplysninger som gjelder vedkommende’. Ved

vurderingen av om et samtykke er frivillig, må det ses hen til forskjeller i styrkeforholdet mellom den registrerte og den behandlingsansvarlige.»

Utgangspunktet er at det er den som er myndig og ikke har mistet sin rettslige handleevne, som kan gi gyldig samtykke. For barn under 18 år vil det imidlertid kreves samtykke fra både vergen og barnet selv hvis barnet er gammelt nok til å kunne forstå hva saken gjelder. Reglene om samtykke varierer fra område til område.

Innen *helse retten* er hovedregelen at et barn kan samtykke til at taushetsbelagt informasjon gis videre når det er fylt 16 år (helsepersonelloven [§ 22](#) tredje ledd og helseforskningsloven [§ 17](#)).

I *opplæringssektoren* er det uttrykkelig fastsatt at en lærling eller praksisbrevkandidat kan inngå lærekontrakt eller opplæringskontrakt uten samtykke av vergen (opplæringslova [§ 4-5](#) siste ledd).

I noen tilfeller vil forvaltningen ha en maktposisjon overfor borgeren. Det er viktig at forvaltningen forvisser seg om at borgeren forstår at han eller hun har rett til å nekte å samtykke, og hvilke konsekvenser samtykket har.

Et samtykke kan trekkes, men tilbaketrekkingen virker bare fremover. Hvis forvaltningen allerede har gitt opplysninger videre på grunnlag av samtykke, må det mottakende organet fortsatt kunne bruke de opplysningene det har fått. Tilbaketrekkingen av samtykket hindrer derimot at personer med taushetsplikt fortsetter å gi opplysninger på grunnlag av samtykket (hvis det ikke finnes andre grunnlag for å dele informasjonen).

Når noen ber om innsyn etter offentleglova i opplysninger som er taushetsbelagt, kan den som begjærer innsyn, be om at spørsmålet om samtykke til unntak fra taushetsplikt legges fram for den som har krav på taushet ([offentleglova § 13](#) tredje ledd). Om den som blir spurt, ikke svarer, regnes det som at vedkommende ikke samtykker.

5.4 Anonymisering (forvaltningsloven [§ 13 a nr. 2](#))

Etter [forvaltningsloven § 13 a nr. 2](#) er taushetsplikt ikke til hinder for «at opplysningene brukes når behovet for beskyttelse må anses ivarett ved at de gis i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte». For at denne bestemmelsen skal anvendes, må altså behovet for beskyttelse anses ivarett.

Det vil si at en anonymisering ikke er tilstrekkelig dersom det er mulig å «legge sammen to og to» og finne ut hvem opplysningene gjelder. Det kan være fordi det er alminnelig kjent hvem vedkommende er. Det kan også være fordi en borgers brev til forvaltningen er journalført med vedkommendes navn (uten sensitive opplysninger i journalen).

Reglene om anonymisering er utformet i en annen tid. I dag kan selv tilsynelatende uskyldige opplysninger gi grunnlag for nettsøk som gjør det mulig å identifisere en person. Det er også et særtrekk ved en del mye omtalte saker at selv om pressen ikke har identifisert en person, kan vedkommendes identitet være spredd på sosiale medier.

Det avgjørende kriteriet i bestemmelsen er ikke om opplysningene er anonymisert, men om «behovet for beskyttelse er ivarett». Det vil si at man ved vurderingen må legge vekt både hva som – etter det man vet – allerede er kjent via tradisjonelle eller sosiale medier, og hva som kan bidra til at en person identifiseres. Etter EUs personvernforordning (GDPR) er personopplysninger beskyttet ikke bare når en person er identifisert, men når vedkommende

er «identifiserbar» (artikkel 4 nr. 1 og fortalen punkt 26), og det er en nyttig rettesnor også ved vurderingen av om en person er tilstrekkelig anonymisert etter forvaltningsloven. Formuleringene fra personvernforordningen (GDPR), fortalepunkt 26, kan gi veiledning ved vurderingen, jf. punkt 3 ovenfor.

Hvis det etter omstendighetene ikke er tilstrekkelig beskyttelse å anonymisere en person, kan man altså ikke gi innsyn etter offentleglova. Vurderer man å dele informasjonen med et annet forvaltningsorgan, må det da være hjemmel i forvaltningsloven for deling av taushetsbelagt informasjon.

5.5 Ingen berettiget interesse tilsier at opplysningene holdes hemmelig (forvaltningsloven § 13 a nr. 3)

Etter [forvaltningsloven § 13 a](#) nr. 3 er taushetsplikt ikke til hinder for «at opplysningene brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, f.eks. når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder». Formålet med denne regelen er blant annet at det ikke er noen grunn til at det skal være taushetsplikt om noe som er alminnelig kjent. I andre tilfeller må det foretas en avveining mellom hensyn for og imot at det skal gjelde taushetsplikt.

Det er likevel viktig å være oppmerksom på to forhold:

- Det er bare de opplysningene i saken som det ikke foreligger noen berettiget interesse for å holde hemmelig, for eksempel fordi de er alminnelig kjent, som ikke er omfattet av taushetsplikten. Det kan for eksempel være alminnelig kjent at noen har mistet jobben sin etter oppsigelse, men ikke de forholdene som lå til grunn for oppsigelsen.
- Det at mange «mener å vite» noe, betyr ikke uten videre at opplysningene er «alminnelig kjent». Om en journalist tar kontakt og viser at han eller hun kjenner for eksempel identiteten til en borger som er part i en sensitiv sak, skal man ikke uten videre bekrefte dette, hvis det ikke er på det rene at opplysningene er alminnelig kjent og bekreftet. Selv om det går mange rykter muntlig, på sosiale medier osv., betyr ikke det at forvaltningen kan bekrefte dem.

5.6 Benådning (forvaltningsloven § 13 a nr. 4)

Taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13 e er ikke til hinder for at «opplysninger om en navngitt domfelt eller botlagt er benådet eller ikke og hvilke reaksjoner vedkommende eventuelt blir benådet til, gjøres kjent» ([forvaltningsloven § 13 a](#) nr. 4). Bakgrunnen for regelen er at det bør være åpenhet om benådningssaker for å hindre at det oppstår mistanke om at det er tatt utenforliggende hensyn.

Det gjelder taushetsplikt for personlige forhold knyttet til saken, for eksempel om hva slags grunner den straffede anfører for å få benådning. Taushetsplikten for personlige forhold gjelder fram til det er truffet avgjørelse i saken. Da kan hele dokumentet, for eksempel søknaden, unntas fra offentlighet etter offentleglova [§ 24](#) andre ledd andre punktum. Etter at det er truffet avgjørelse, gjelder taushetsplikten ikke om resultatet, og dokumenter kan heller ikke unntas fra offentlighet etter offentleglova § 24 andre ledd andre punktum. Søknaden fra den straffede og andre dokumenter i saken vil som oftest inneholde personlige opplysninger, for eksempel om søkerens helse. Taushetsplikten gjelder fortsatt for slike opplysninger, se [forvaltningsloven § 13](#) første ledd nr. 1.

Man kan tenke seg at Marte Kirkerud er dømt til fem års fengsel for narkotikakriminalitet. Hun søker benådning etter ett års soning på grunn av at hun har langt fremskreden kreft, og ønsker å leve sine siste dager i frihet. Dersom benådningssøknaden innvilges, er det ikke taushetsplikt om at hun er benådet. Men helseopplysningene kan man bare gi ut dersom Marte samtykker.

5.7 Adgang til å dele ikke-taushetsbelagt informasjon

Etter personopplysningsloven og personvernforordningen kreves det et grunnlag for å dele personopplysninger utover det formålet de er samlet inn til. Bestemmelser som gir forvaltningen adgang til å dele taushetsbelagt informasjon, kan etter omstendighetene utgjøre tilstrekkelig hjemmel for å utlevere opplysningene til et annet formål. I utgangspunktet er det nærliggende å anta at slike hjemler også vil kunne gi tilstrekkelig grunnlag for å dele tilsvarende opplysninger som ikke er taushetsbelagte, til nye formål (Prop. 115 L (2017–2018), s. 10). For sikkerhets skyld er det likevel gitt en egen hjemmel i [personopplysningsloven § 12 a](#) om å dele ikke-taushetsbelagte personopplysninger «når det er nødvendig for å forebygge, avdekke, forhindre eller sanksjonere arbeidslivskriminalitet».

6 Når taushetsbelagt informasjon kan deles

6.1 Sammendrag

Mange saker krever samarbeid mellom organer, eller at forskjellige forvaltningsorganer bygger på samme informasjon. Derfor kan informasjon deles i mange tilfeller. I praksis kan det ofte være klokt å innhente samtykke, særlig hvis man er i tvil om man er nær grensen for hva slags informasjon man kan dele etter forvaltningslovens regler.

Hjemler til å dele taushetsbelagt informasjon kan også etter omstendighetene gi et tilstrekkelig rettsgrunnlag til å dele personopplysninger etter personopplysningsloven og personvernforordningen (Prop. 115 L (2017–2018), s. 10).

Nedenfor går vi gjennom de forskjellige reglene i forvaltningsloven [§ 13 b første ledd](#).

6.2 Opplysninger gjøres kjent for sakens parter eller deres representanter (forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 1)

Ovenfor har vi redegjort for at taushetsplikten som hovedregel ikke hindrer at det gis opplysninger til den som opplysningene direkte gjelder ([forvaltningsloven § 13 a](#) nr. 1). Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at opplysninger gis til sakens parter eller deres representanter ([forvaltningsloven § 13 b](#) første ledd nr. 1). Regler om en parts adgang til å bruke fullmektig er fastsatt i [forvaltningsloven § 12](#).

Når det finnes opplysninger i en sak om en person, vil altså *taushetspliktreglene* ikke i seg selv hindre at en annen part i samme sak får innsyn i disse opplysningene. (Dette kan være annerledes i saker som behandles etter særlovgivningen, for eksempel [politiloven § 24](#).) Spørsmålet om innsyn i forvaltningens saksdokumenter må vurderes etter forvaltningsloven [§§ 18](#) til 18 d og [§ 19](#). Det vil si at en part ikke uten videre vil få alle opplysninger om en annen part. (Ved søknad om opptak i barnehage kan ikke en part få innsyn i «andres personlige forhold etter forvaltningsloven § 13 andre ledd, som bl.a. opplysninger om fysisk og psykisk helse, familie- og hjemforhold, boligforhold, økonomi eller klientforhold til det offentlige», se forskrift om saksbehandlingsregler ved opptak i barnehage [§ 5](#).)

Det kan være flere parter i samme forvaltningssak, og taushetsplikten gjelder ikke mellom disse. Men det kan være hjemmel i forvaltningsloven § 19 for å nekte parten innsyn i en del typer opplysninger. Etter forvaltningsloven § 19 andre ledd bokstav b, kan partsinnsyn nektes dersom opplysningene gjelder en annen persons helseforhold eller andre forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre. En forutsetning for å unnta opplysningene, er at det ikke er av vesentlig betydning for parten å gjøre seg kjent med opplysningene. Det må etter bestemmelsen foretas en interesseavveining av partens behov for innsyn opp mot de grunnene som taler mot å meddele opplysningene. Det er antatt at det etter omstendighetene kan være adgang til unntak etter denne bestemmelsen fordi innsyn kan vanskeliggjøre forfølgning av et forhold og iverksetting av nødvendige tiltak. Det må foretas en konkret interesseavveining i den enkelte sak.

Når en part eller partsrepresentant får opplysninger om andre som er underlagt taushetsplikt, kan opplysningene bare brukes «i den utstrekning det er nødvendig for å vareta partens tarv i saken» ([forvaltningsloven § 13 b](#) andre ledd). Parten eller partsrepresentanten får altså taushetsplikt. Forvaltningsorganet bør gjøre parten eller representanten oppmerksom på taushetsplikten. Det at det er gjort oppmerksom på taushetsplikten, er et vilkår for at et

eventuelt taushetsbrudd kan straffes etter [straffeloven § 209](#). (Se nærmere nedenfor under punkt 6.7.2.)

6.3 Opplysningene brukes til formålet – saksbehandling, gjennomføring og kontroll (forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 2)

Opplysninger gis eller innhentes for et formål. Taushetsbelagt informasjon kan derfor brukes til å behandle og avgjøre saken, og til å gjennomføre den beslutningen som er truffet (forvaltningsloven [§ 13 b](#) første ledd nr. 2). Det gjelder uavhengig av om parten har gitt opplysningene selv, eller de er innhentet på annen måte. Opplysningene kan også brukes til kontroll, for eksempel gjennom klagebehandling av overordnet organ eller hos Sivilombudsmannen. Etter sivilombudsmannsloven [§ 7](#) kan ombudsmannen «hos offentlige tjenestemenn og hos alle andre som virker i forvaltningens tjeneste, kreve de opplysninger han trenger for å kunne utføre sitt verv».

Det gjelder også ved kontroll som utføres av Riksrevisjonen ([riksrevisjonsloven § 12](#)) eller granskingskommisjoner mv. (Se også om forvaltningsloven § 13 b nr. 4 nedenfor.)

Når en part ber om en ytelse eller en annen positiv avgjørelse fra forvaltningsorganet, vil det ligge implisitt et ønske om at forvaltningen bruker opplysninger slik at man kan få en slik avgjørelse.

Taushetsbelagte opplysninger kan brukes også til partens skade. (Opplysninger som forvaltningsorganet mottar om en part i en sak om enkeltvedtak, skal som hovedregel forelegges ham eller henne til uttalelse, se [forvaltningsloven § 17](#) andre ledd. Vi går ikke nærmere inn på reglene om kontradiksjon og saksforberedelse i denne veilederen.)

Så langt det er hensiktsmessig for å behandle saken, kan taushetsbelagt informasjon altså deles. Men det er viktig å merke seg at det ikke er en tilstrekkelig hjemmel for å dele taushetsbelagt informasjon at mottakeren er ansatt i samme forvaltningsorgan – og det selv om vedkommende jo vil være underlagt den samme taushetsplikten som den som gir opplysningene. Det må være et konkret behov for å dele opplysningene for at det skal være tillatt etter forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 2.

6.4 Andre tjenestemenn innen organet eller etaten (forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 3)

Mens forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 2 gjelder den enkelte sak, gir § 13 b første ledd nr. 3 hjemmel til å dele taushetsbelagt informasjon med andre tjenestemenn innen organet eller etaten «i den utstrekning som trengs for en hensiktsmessig arbeids- og arkivordning, bl.a. til bruk ved vegledning i andre saker». Bestemmelsen gir altså hjemmel for at alle som har saklig grunn til det, kan få tilgang til virksomhetens arkiv. Den gir også hjemmel for at man kan bruke tidligere saker som eksempler og til veiledning. Regelen er likevel ingen generell hjemmel til å dele informasjon mellom ansatte i et organ eller en etat. Det er et vilkår at informasjonsutvekslingen «trengs». Særlig i store organer eller etater vil denne begrensningen ha betydning. Det kan også ha betydning for hva som «trengs» hvor sensitive opplysningene er.

Regelen ble gitt i 1977, da forvaltningens arkiver i all hovedsak var på papir, og man fysisk måtte ha tilgang til et arkivskap. I dag er arkivene i hovedsak elektroniske. Det må ligge i

«trengs» at virksomheter må innrette arkiver slik at det bare er ansatte som trenger tilgang, som får det.

Reglene for å dele informasjon med andre etater eller organer er snevrere enn reglene for å dele informasjon innen organet eller etaten. Et viktig spørsmål er dermed hva som er samme organ eller samme etat. I norsk rett foreligger det ingen klart avgrenset definisjon av begrepet organ. I utgangspunktet må det bero på en tolking av den enkelte lov (eller annet rettslig grunnlag) hva som ligger i begrepet «organ», og hva som regnes som et særskilt organ atskilt fra andre.

Etat er tradisjonelt et videre begrep enn organ, men savner en klar definisjon i norsk rett. Også her må det bero på en tolking av den enkelte lov eller annet rettslig grunnlag, hva som ligger i begrepet, jf det som er sagt om begrepet «organ» ovenfor. I vanlig språkbruk blir etat brukt som en samlebetegnelse på ulike organ innen samme gren av forvaltningen.

I statsforvaltningen vil et departement være samme organ, også om det har mange avdelinger. Det samme gjelder et direktorat eller tilsyn. Et politidistrikt vil være samme organ. Uttrykket «etat» er videre, og vil medføre at for eksempel et politidistrikt kan dele informasjon med et annet politidistrikt.

I utgangspunktet er en kommune ett organ. Det samme gjelder fylkeskommuner. Tjenester som er underlagt en særlig taushetsplikt, som barnevernet og helsetjenesten, må imidlertid administreres slik at taushetsplikten overholdes.

Det nevnes at Lovavdelingen i en [uttalelse 22. januar 2004](#) har lagt til grunn at fylkesmannen (nå statsforvalteren) og fylkesnemnda i barnevernsaker er samme etat etter forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 3. Slike konkrete vurderinger kan også være aktuelle på andre områder hvor flere organer har særskilte oppgaver innenfor et bestemt rettsområde.

6.5 Statistisk bearbeiding, revisjon og kontroll (forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 4)

Forvaltningsloven § 13 b nr. 4 er en hjemmel for å bruke opplysninger i etterkant av saksbehandlingen i den enkelte sak. Som oftest vil man her samle opplysninger fra flere saker. Det vil si at forvaltningen kan bruke opplysninger fra den enkelte sak til statistikk. Revisjon og kontroll kan også skje uten hinder av taushetsplikt. Derimot kan selvsagt ikke taushetsbelagte opplysninger gjøres kjent for allmennheten i revisjonsrapporter, statistikk mv.

Regelen i forvaltningsloven sier bare at taushetsplikten ikke er til hinder for å dele opplysningene. Det kan derimot følge av annet regelverk, eller instruks fra overordnet organ, at et forvaltningsorgan skal gi slike opplysninger til et kontrollorgan. For eksempel følger det av opplæringslova [§ 9A-6](#) tredje ledd i saker om skolemiljøet for elever at skolen og skoleeieren uten hinder av taushetsplikt skal «leggje fram alle opplysningar som Fylkesmannen meiner må til for å greie ut saka».

6.6 Opplysninger om en persons forbindelse med organet, avgjørelser som er truffet, og opplysninger som er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver (forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 5)

Utgangspunktet er at et forvaltningsorgan ikke kan dele taushetsbelagte opplysninger med andre organer. Det er likevel adgang til å dele

- informasjon om en persons forbindelse med organet,
- informasjon om avgjørelser som er truffet, og
- opplysninger som er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver.

Bakgrunnen for at det er anledning til å gi andre forvaltningsorganer informasjon om en persons forbindelse med organet og avgjørelser som er truffet, er at dette generelt ikke regnes som særlig sensitivt når mottakeren også har taushetsplikt.

Når opplysninger gis for å fremme avgiverorganets oppgaver, må man se hen til hvordan disse oppgavene er beskrevet i loven, instruksene eller oppnevningsgrunnlaget. For eksempel skal skolen ikke bare lære elevene skolefag i snever forstand, men elevene skal «utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liv sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet» (opplæringslova [§ 1-1](#) femte ledd). Det kan ha betydning for om skolen kan dele informasjon med andre organer som kan bidra til at en elev lettere kan få hjelp til å mestre livet sitt.

Adgangen til å gi opplysninger etter forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 5 gir ikke i seg selv noen *opplysningsplikt*, men en slik plikt kan følge av andre regler.

(Det er viktig å merke seg at noen instanser, for eksempel barneverntjenesten og krisesentrene, har strengere regler om deling av informasjon. Se nærmere nedenfor.)

6.7 Opplysninger om lovbrudd til påtalemyndigheten eller annen kontrollmyndighet (forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6)

6.7.1 Opplysninger om lovbrudd

Forvaltningsloven forutsetter at opplysninger om lovbrudd i utgangspunktet kan være dekket av taushetsplikten. Det ville imidlertid være uheldig om det aldri skulle være adgang til å dele slik informasjon. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gir derfor adgang til å gi slik informasjon til «påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet» hvis nærmere vilkår er oppfylt. (Det er også her viktig å merke seg at noen instanser, for eksempel barneverntjenesten og krisesentrene, har strengere regler om deling av informasjon. Se nærmere nedenfor.)

Polititjenestepersoner hører normalt ikke til påtalemyndigheten (straffeprosessloven [§ 55](#)). Det må likevel være tillatt for et forvaltningsorgan å gi slik informasjon til politiet uten å skille etter om den som mottar informasjonen, hører til påtalemyndigheten eller ikke. Normalt vil også henvendelsen bli videreformidlet til påtalemyndigheten dersom den gjelder et mulig straffbart forhold.

Begrepet «lovbrudd» betyr både straffsanksjonerte handlinger og andre lovbrudd som kan sanksjoneres eller føre til inngrep fra myndighetenes side.

Som det fremgår av punkt 2 ovenfor, kan det også foreligge en plikt til å søke å avverge et alvorlig lovbrudd eller gi opplysninger som godtgjør at en uskyldig er tiltalt eller dømt. I slike tilfeller er det uttrykkelig fastslått at taushetsplikten ikke er til hinder for at man oppfyller denneplikten.

Det er to forskjellige situasjoner som kan gi adgang til å dele slike opplysninger: Enten at informasjonsdelingen «finnes ønskelig av allmenne omsyn» eller at «forfølging av

lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver». Det er altså nok at ett av disse vilkårene er oppfylt.

Adgangen til å gi opplysninger etter forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gir ikke i seg selv noen *opplysningsplikt*, men en slik plikt kan følge av andre regler.

6.7.2 Naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver

Dersom det ikke foreligger «allmenne omsyn», må det å gi opplysningen ha en «naturlig sammenheng med *avgiverorganets oppgaver*». Det er altså ikke tilstrekkelig at opplysningen er viktig for mottakeren. (Her finnes det unntak for noen forvaltningsorganer. For eksempel kan politiet på visse vilkår gi opplysninger i mottakerens interesse både til offentlige og private. Se politiregisterloven [§ 30](#) og [§ 31](#).)

Dersom lovbruddet retter seg mot forvaltningsorganet selv eller dets ansatte, må det anses å ha en naturlig sammenheng med dets oppgaver å anmelde lovbruddet. Den ansatte må også kunne anmelde lovbrudd mot seg selv, for eksempel om man er blitt utsatt for vold i tjenesten. Men unntaket vil også gjelde tilfeller der forvaltningsorganet blir oppmerksom på et lovbrudd som det ikke er rammet av selv.

Organet vil bare kunne fortelle så mye som er nødvendig for å gi politiet og påtalemyndigheten grunnlag for å behandle saken. Tenker man seg at en psykiatrisk pasient utøver vold mot en pleier, kan sykehuset altså ikke sende over hele journalen.

I tilfeller der den ansatte anmelder lovbrudd mot seg selv, kan han eller hun heller ikke være avskåret fra å forklare at mistenkte er pasient, klient osv, selv om dette vanligvis er belagt med taushetsplikt (for eksempel etter helsepersonelloven, barnevernloven eller konfliktrådsloven). Det vil ellers være umulig å forklare nærmere om bakgrunnen, tid og sted osv. Den fornærmede må her ha adgang til å fortelle om alt som er relevant for saken, og dette må også gjelde i en senere straffesak eller sivil retts sak, uten hinder av bevisforbudet i straffeprosessloven § 119 og tvisteloven § 22-5. EMK artikkel 13, som gir rett til et effektivt rettsmiddel, må gi adgang til å forfølge rettsbrudd mot en selv.

6.7.3 Allmenne omsyn

Dersom det å gi opplysningen ikke har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver, kan forvaltningsorganet likevel gi opplysninger til påtalemyndigheten eller et kontrollorgan dersom det finnes ønskelig av «allmenne omsyn». Her vil et viktig kriterium være hvor alvorlig lovbruddet er.

6.8 Andre grunnlag for å dele taushetsbelagte opplysninger

Forvaltningsloven § 13 b første ledd omfatter også flere grunnlag for å dele opplysninger. Bestemmelsen i nr. 7 gir adgang til å gi opplysninger som forutsatt i lov om Oppgaverregisteret, mens nr. 8 gir adgang til å gi et forvaltningsorgan i en annen EØS-stat opplysninger som forutsatt i tjenesteloven. Sistnevnte blir omtalt noe nærmere i punkt 9.2, som gjelder deling av opplysninger til utlandet.

6.9 Mottakerens taushetsplikt (forvaltningsloven § 13 b andre ledd)

6.9.1 Innledning

Ovenfor har vi redegjort for at parter kan få taushetsbelagte opplysninger om andre. Det ville være utrygt å være part i en forvaltningssak dersom andre privatpersoner kunne få slike opplysninger om en og deretter kunne spre opplysningene videre uten begrensning. Derfor

fastsetter forvaltningsloven at den som får taushetsbelagt informasjon som ledd i en forvaltningssak, får taushetsplikt. Forvaltningsloven § 13 b andre ledd lyder:

Part eller partsrepresentant som blir gjort kjent med opplysninger etter første ledd nr. 1, kan bare bruke opplysningene i den utstrekning det er nødvendig for å vareta partens tarv i saken. Forvaltningsorganet skal gjøre ham merksam på dette. Likeledes kan forvaltningsorganet pålegge taushetsplikt når vitner o.l. får opplysninger undergitt taushetsplikt i forbindelse med at de uttaler seg til organet. Overtreding av taushetsplikt etter dette ledd kan straffes etter straffelovens § 209, dersom vedkommende er gjort merksam på at overtreding kan få slik følge.

6.9.2 Taushetsplikt for part og partsrepresentant

Bestemmelsen i forvaltningsloven [§ 13 b](#) første ledd nr. 1 om unntak fra taushetsplikt er begrunnet i at en part og dennes representant trenger opplysninger for å ivareta sine interesser i saken, også når opplysningene er undergitt taushetsplikt. Det er derimot ingen grunn til at parten skal kunne spre taushetsbelagte opplysninger utover det som er nødvendig for å ivareta hans eller hennes interesser i den aktuelle saken.

Derfor får en part og partens representant taushetsplikt om andres personlige forhold. Opplysningene kan bare brukes «i den utstrekning det er nødvendig for å vareta partens tarv i saken». (Ordet «tarv» er det samme som «interesse». Forvaltningslovutvalgets forslag til tilsvarende bestemmelse er formulert på samme måte som dagens lov, men «tarv» er byttet ut med «interesse» (NOU 2019: 5 s. 28).)

Det betyr at parten (og representanten) kan bruke taushetsbelagte opplysninger blant annet i argumentasjon overfor forvaltningen, i klage til Sivilombudsmannen eller til søksmål. Derimot vil det sjelden eller aldri være «nødvendig» å spre informasjonen til allmennheten, selv om man kan ønske å påvirke opinionen i sin sak. Vil man omtale saken offentlig, må altså taushetsbelagt informasjon anonymiseres. (Se ovenfor under punkt 5.4.)

6.9.3 Taushetsplikt for vitner

Vitner som får taushetsbelagt informasjon i forbindelse med at de uttaler seg til et forvaltningsorgan, kan også pålegges taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13 b andre ledd.

6.9.4 Straffansvar for parter og vitner som bryter taushetsplikten

Det følger av forvaltningsloven § 13 b annet ledd at parter, partsrepresentanter og vitner kan straffes etter straffeloven [§ 209](#) «dersom vedkommende er gjort merksam på at overtreding kan få slik følge». Om bestemmelsen, se ovenfor under punkt 4.7.

Vanligvis vil det å ikke kjenne et straffebud, bare hindre straffansvar dersom man ikke har vært uaktsom (straffeloven [§ 26](#)). Der private får taushetsplikt etter denne regelen, er det derimot et straffbarhetsvilkår at man er gjort oppmerksom på at man har taushetsplikt, og at brudd på taushetsplikten kan straffes.

6.10 Opplysninger til forskere (forvaltningsloven § 13 d)

Forskere kan få tilgang til taushetsbelagte opplysninger til bruk i sin forskning. Etter [forvaltningsloven § 13 d](#) kan departementet samtykke til at forskeren kan eller skal få innsyn uten hinder av taushetsplikt. I så fall får forskeren selv taushetsplikt ([forvaltningsloven § 13 e](#)), og overtredelse av taushetsplikten kan straffes etter [straffeloven § 209](#).

Departementets myndighet til å ta stilling til søknader om innsyn i taushetsbelagte opplysninger er i en rekke tilfeller delegert til underliggende etater. Vilkåret for slik delegasjon er at det er forsvarlig ([forvaltningslovforskriften § 8](#)). Delegeringsbestemmelsene vil i en del tilfeller gi retningslinjer for skjønnsutøvelsen. Noen fellestrekk kan nevnes:

- Hovedregelen er at en søknad om innsyn i taushetsbelagte opplysninger skal forelegges Rådet for taushetsplikt og forskning ([forvaltningslovforskriften § 9](#)). Ved vurderingen av om en sak ikke skal forelegges for Rådet, skal det særlig legges vekt på om opplysningene må regnes som følsomme. Det skal også legges vekt på om den materialet skal stilles til rådighet for, har betryggende faglig kompetanse eller er undergitt forsvarlig faglig veiledning.
- Vurderingene skal altså knytte seg til at det kan forventes at forskeren vil behandle taushetspliktbelagt materiale med den nødvendige omhu. Det kan derimot ikke legges vekt på om forvaltningsorganet anser den aktuelle forskningen som nyttig, og selvsagt ikke på om forskeren forventes å konkludere kritisk til forvaltningsorganets praksis. Å legge vekt på slike hensyn ville være i strid med reglene om faglig frihet ([universitets- og høyskoleloven § 1-5](#)).

Om en bestemt type forskning er nyttig, hvordan spørsmålene skal stilles osv., er det i utgangspunktet forskeren som skal vurdere, ikke forvaltningen. I et samfunnsnytteperspektiv er det viktig at forskere får så fri tilgang til informasjon som mulig. Disse kriteriene må også gjelde for forskere som er tilknyttet institutter e.l. som ikke er regulert i universitets- og høyskoleloven.

7 Taushetsplikt om varsleres identitet

Etter arbeidsmiljølovens kapittel 2A har en arbeidstaker rett til å varsle om kritikkverdig virksomhet. Når tilsynsmyndigheter eller andre offentlige myndigheter mottar varsel om kritikkverdige forhold, plikter enhver som utfører arbeid eller tjeneste for mottakerorganet, å hindre at andre får kjennskap til arbeidstakers navn eller andre identifiserende opplysninger om arbeidstakeren (arbeidsmiljøloven [§ 2A-7](#)). Taushetsplikten gjelder også overfor sakens parter eller deres representanter. Regelen går altså foran den alminnelige regelen i forvaltningsloven [§ 13 a](#) nr. 1. Forvaltningsloven §§ 13 til 13 e gjelder ellers tilsvarende.

Arbeidsmiljøloven [§ 18-2](#) fastsetter at Arbeidstilsynet har plikt til å beskytte kilder. Taushetsplikten gjelder «melderens navn eller andre identifiserende opplysninger om melderens», og gjelder også overfor den anmeldte.

Et særskilt spørsmål oppstår der Arbeidstilsynet har behov for å dele informasjonen med andre etater som ikke uten videre er underlagt den samme strenge taushetsplikten overfor partenes representanter.

Henvisningen til forvaltningsloven medfører at forvaltningsorganet kan dele informasjonen om saken, også om arbeidstakerens identitet, med andre forvaltningsorganer mv. når det er grunnlag for det etter samtykke fra varsleren eller andre grunnlag som nevnt i forvaltningsloven §§ 13 flg. Taushetsplikten om varslerens identitet begrenser også tilsynsorganets eller myndighetens anledning til å gjennomføre administrative reaksjoner overfor helsepersonell. Ofte vil slike reaksjoner medføre at den det reageres mot, får innsyn i opplysninger også om hvem som er kilde.

Spørsmålet er drøftet av Helse- og omsorgsdepartementet (2019). Departementet tok utgangspunkt i denne problemstillingen:

«Problemstillingen i denne saken er hvorvidt taushetsplikten etter aml. § 2 A-4 også vil omfatte de tilfellene hvor varsleren/helsepersonellet samtidig har en informasjonsplikt til tilsynsmyndighetene etter hpl. § 17. Videre er det et spørsmål om taushetsplikten da også vil gjelde overfor partene i en eventuell påfølgende tilsynssak hvor det blir vurdert administrativ reaksjon mot helsepersonell som følge av informasjon i varselet.»

Departementet oppsummerte drøftelsen slik:

«Forarbeidenes beskrivelse på dette punkt må derfor trolig forstås slik at fylkesmannen og Statens helsetilsyn vil ha taushetsplikt om varslers identitet også når varsleren/arbeidstageren er helsepersonell som varsler om mulige brudd på helselovgivningen på egen arbeidsplass. Tilsvarende må regelverket trolig også forstås slik at taushetsplikten etter aml. vil gå foran når det gjelder de situasjoner hvor en arbeidstager merker at varslingsplikten etter sphl. § 3-3 a ikke ivaretas ved egen arbeidsplass, og derfor velger å varsle fylkesmannen eller Statens helsetilsyn.»

Departementet pekte på at noen av tilfellene trolig ville kunne løses ved å innhente varslereens samtykke til å fravike taushetsplikten, og opplyste at det ville overveie om det er behov for en lovendring. Det fremgår av brevet at Helse- og omsorgsdepartementets vurderinger også har vært forelagt Arbeids- og sosialdepartementet.

8 Utvalgte etater

8.1 Sammendrag

Behandlingen ovenfor har i stor grad fulgt systematikken i forvaltningsloven. I dette punktet går vi kort gjennom spørsmålene sektor for sektor. Den som leser veilederen tvers igjennom, vil se at en del temaer er behandlet flere steder. I punktet her er det meningen at leseren skal finne en kort oversikt over hvor han eller hun kan finne mer stoff på sitt område.

8.2 Barnehager

Både private og offentlige barnehager er underlagt forvaltningslovens regler om taushetsplikt (barnehageloven [§ 20](#)).

Søkere som konkurrerer ved samme opptak til barnehage, er i utgangspunktet parter i samme sak, men her er det gjort unntak fra de alminnelige reglene om parters adgang til å se opplysninger om andre parter. Det heter i forskrift om saksbehandlingsregler ved opptak i barnehage [§ 5](#) andre ledd:

«Retten til innsyn gjelder ikke for opplysninger om andres personlige forhold etter forvaltningsloven § 13 annet ledd, herunder bl.a. opplysninger om fysisk og psykisk helse, familie- og hjemforhold, boligforhold, økonomi eller klientforhold til det offentlige.»

For kommunale barnehager vil kommunen være «samme organ». En privat barnehage vil være ett organ. I en del tilfeller er private barnehager organisert i konserner. Det kan nok i en del tilfeller være praktisk å drøfte spørsmål med konsernets administrasjon, eller med andre barnehager i konsernet. Uttrykket «etat» brukes imidlertid tradisjonelt om offentlige organer. Det er derfor ikke grunnlag for å betrakte et konsern som driver private barnehager, for å være samme «etat» i bestemmelsens forstand. Det vil si at barnehagen må innhente samtykke fra foreldrene for å dele taushetsbelagt informasjon.

I overgangen fra barnehagen til grunnskolen skal barnehagen og skolen samarbeide (barnehageloven [§ 2a](#)). Informasjonsoverføring om det enkelte barnet forutsetter samtykke fra foreldrene (Prop. 67 L (2017–2018), s. 63).

8.3 Skolen

8.3.1 Forvaltningslovens regler

Forvaltningslovens regler om taushetsplikt gjelder både for offentlige skoler, [private skoler](#) godkjent etter opplæringslova [§ 2-12](#) og for friskoler (friskolelova [§ 7-3](#)).

I saker om skolemiljøet (opplæringslova [kapittel 9A](#)) vil en elev eller foreldre som melder fra om mangler ved skolemiljøet etter opplæringslova [§ 9A-6](#), være part i saken.

Det vil bero på en konkret vurdering om andre elever eller lærere også skal anses som parter. Hvis de er det, vil taushetspliktsreglene ikke gjelde overfor dem. Men i forvaltningsloven [§ 18 a](#) til [§ 18 d](#) og [§ 19](#) er det fastsatt flere unntak fra retten til partsinnsyn. Det følger av § 19 første ledd bokstav d at en part ikke har krav på å gjøre seg kjent med opplysninger som det av hensyn til hans helse, eller hans forhold til personer som står ham nær, må anses utilrådelig at han får kjennskap til. I slike tilfeller skal opplysningene på anmodning likevel gjøres kjent for en representant for parten når ikke særlige grunner taler mot det. Det følger av § 19 andre ledd at en part heller ikke har krav på innsyn i en annen persons helseforhold eller andre

forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre med mindre det er av vesentlig betydning for parten. Det vil si at om en elev melder fra om at andre elever mobber ham eller henne, og skolen treffer tiltak mot disse elevene, kan det oppstå spørsmål om innsyn i mobbesaken. I så fall kan for eksempel opplysninger om den mobbede elevens helsetilstand unntas fra de andres innsyn etter forvaltningsloven [§ 19](#) andre ledd bokstav a.

Når statsforvalteren (tidligere fylkesmannen) undersøker en sak om mangler ved skolemiljøet, kan han kreve alle relevante opplysninger fra skolen og skoleeieren (opplæringslova [§ 9A-6](#) tredje ledd). Denne plikten til å svare går foran taushetsplikten. Dette må også gjelde helseopplysninger som er gitt frivillig til skolen som ledd i saken. Man kan for eksempel tenke seg at en elev som mener seg krenket, søker å dokumentere situasjonen med en legeattest. Derimot kan ikke statsforvalteren i en slik situasjon få innsyn fra skolehelsetjenesten eller annet helsepersonell som har behandlet eleven, uten samtykke fra den opplysningene gjelder (eller et annet grunnlag etter helsepersonelloven) (Helgeland, 2018, s. 208). Man må altså skille mellom opplysninger som parten gir nettopp til behandlingen av saken, og opplysninger som er gitt til helsepersonell som ledd i medisinsk behandling.

8.3.2 Opplysninger om lovbrudd

8.3.2.1 Opplysninger til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollorgan

Etter forvaltningsloven [§ 13](#) første ledd nr. 1 vil opplysninger om elevers mulige lovbrudd i utgangspunktet regnes som personlige forhold og være underlagt taushetsplikt. Spørsmålet er da om skolen kan gi opplysninger om elevers lovbrudd til politiet og påtalemyndigheten. (Spørsmålet er særlig aktuelt der eleven er over 15 år på handlingstidspunktet, siden barn under 15 år ikke kan straffes, se straffeloven [§ 20](#). Men politiet skal også etterforske lovbrudd begått av barn mellom 12 og 15 år, og kan etterforske lovbrudd begått av barn under 12 år, se straffeprosessloven [§ 224](#) andre og tredje ledd.) – Dersom en elev begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet eller utviser andre alvorlige atferdsproblemer, oppstår spørsmålet om plikt til å melde fra til barnevernet. Det behandles i neste underpunkt.

Noen typetilfeller er klare:

- Dersom forholdet er alvorlig og gjør det sikkert eller mest sannsynlig at eleven vil begå lovbrudd som omfattes av avvergingsplikten i straffeloven [§ 196](#), går avvergingsplikten foran taushetsplikten. (Se ovenfor i punkt 2.2.1.)
- Dersom en uskyldig person er tiltalt eller dømt for en straffbar handling som har strafferamme på mer enn ett års fengsel, og skolen får opplysninger som godtgjør at en elev ved skolen er den egentlig skyldige, vil varslingsplikten gå foran taushetsplikten, se straffeloven [§ 226](#). (Se ovenfor i punkt 2.3.)
- Dersom en elev begår en straffbar handling mot en ansatt ved skolen, for eksempel et voldslovbrudd eller et tyveri, må den ansatte kunne anmelde forholdet til politiet i egenskap av fornærmet ved den straffbare handlingen.
- Skolen kan varsle politiet om et pågående lovbrudd, for eksempel at en elev utøver vold eller gjør skadeverk og ikke lar seg stanse med de midlene skolen har til rådighet.

De vanskeligste spørsmålene oppstår der skolen er blitt oppmerksom på opplysninger som gir grunn til mistanke om at en elev har begått en straffbar handling (eller en elev under 15 år har begått en slik handling).

Etter forvaltningsloven [§ 13 b](#) nr. 6 er taushetsplikten ikke til hinder for at skolen anmelder eller gir opplysninger om en elevs lovbrudd «når det finnes ønskelig av *allmenne omsyn* eller forfølgning av lovbruddet har *naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver*» (uthevet her).

Det vil gjerne foreligge «allmenne omsyn» der lovbruddet er alvorlig. Det må her også være et moment i vurderingen om lovbruddet har rammet andre elever, ansatte ved skolen eller andre.

Det andre alternativet er at forfølgning av lovbruddet har naturlig sammenheng med skolens oppgaver. Etter opplæringslova [§ 1-1](#) femte ledd skal elevene og lærlingene «utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet». Dersom en elev trenger korrigering som følge av at han eller hun begår lovbrudd, kan det ha naturlig sammenheng med skolens oppgaver etter opplæringslova å varsle politiet. Det må særlig gjelde ved gjentatte lovbrudd.

I noen tilfeller deltar skolen i et ungdomsstormøte eller oppfølgingsteam etter at en elev skal gjennomføre ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff. (Se konfliktrådsloven [kapittel IV](#) og nedenfor under punkt 8.14.2.) Da vil grunnlaget for å dele opplysninger om nye lovbrudd eller andre brudd på vilkårene være den straffede elevens og vergens samtykke til å gjennomføre denne reaksjonen, men det kan også støttes på at deltagelsen i gjennomføringen av straffen har naturlig sammenheng med skolens oppgaver etter opplæringslova [§ 1-1](#).

[8.3.2.2 Opplysninger til barnevernet](#)

Hvis en elev under 18 år viser alvorlige atferdsvansker i form av alvorlig eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmidler eller en annen form for utpreget normløs atferd, har skolen etter opplæringslova [§ 15-3](#) og barnevernloven [§ 6-4](#) plikt til å varsle barnevernet. Denne plikten går foran taushetsplikten. (Se ovenfor under punkt 2.4.)

Det vil si at ikke ethvert lovbrudd av en elev gir grunnlag for varslingsplikt. Hvis ikke lovbruddet er alvorlig, kan likevel gjentatte lovbrudd gi varslingsplikt. Det er viktig å merke seg at det grunnleggende kravet er at barnet viser «alvorlige atferdsvansker». Det kan oppstå varslingsplikt også der barnet ikke har begått kriminalitet, og de forskjellige typene atferdsvansker må ses i sammenheng. Selv om barnet ikke har fylt 15 år, og derfor ikke kan straffes, kan kriminalitet være et alvorlig atferdsproblem som gir en plikt til å varsle barnevernet.

[8.4 Høyere utdanning](#)

[8.4.1 Plikt til å anmelde bruk av falskt vitnemål mv.](#)

Dersom en søker til høyere utdanning bruker falsk vitnemål eller andre falske dokumenter, eller dokumenter utstedt fra falske institusjoner, vil dette rammes av bestemmelser om dokumentfalsk mv. i straffelovens [kapittel 29](#). Etter universitets- og høyskoleloven [§ 3-7](#) syvende ledd skal NOKUT, Samordna opptak og universiteter og høyskoler anmelde slike forhold til politiet.

Forvaltningsloven [§ 13 b](#) nr. 6 gir forvaltningsorganet en adgang til å anmelde visse lovbrudd til påtalemyndigheten når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller forfølgning av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver (se ovenfor under punkt

6.7). Regelen i universitets- og høyskoleloven [§ 3-7](#) pålegger derimot en plikt til å anmelde forholdet. En slik anmeldelsesplikt går foran regler om taushetsplikt.

Det er altså ikke nødvendig å vurdere i det enkelte tilfellet om det foreligger allmenne omsyn, eller om forfølgning av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver. Lovgiveren har her tatt det standpunktet at slike forhold skal anmeldes til politiet. (Om utestenging fra studier, se neste underpunkt.)

8.4.2 Register for informasjonsutveksling om utestengte studenter

Den som har søkt opptak eller godkjenning til universitet eller høyskole ved bruk av falsk vitnemål, andre falske dokumenter eller dokumenter utstedt fra falske institusjoner, vil ikke gis opptak eller få godkjent utdanning i inntil ett år.

Etter universitets- og høyskoleloven [§ 4-8](#) kan en student utestenges fra studier eller praksisundervisning fra universiteter og høyskoler i inntil ett år. Etter [§ 4-10](#) tredje ledd kan styret eller institusjonens klagenemnd vedta at en student ikke er skikket for yrket. En student som ikke er skikket for yrket, kan utestenges fra studiet.

Slike opplysninger er i utgangspunktet underlagt taushetsplikt som personlige forhold (forvaltningsloven [§ 13](#) første ledd nr. 1).

For at studenten ikke skal kunne omgå vedtaket og begynne å studere eller ha praksis ved et annet universitet eller en annen høyskole, er det etablert et register for utestengte studenter (RUST). Når et universitet eller en høyskole treffer vedtak etter disse bestemmelsene som får konsekvenser for opptak til studier og rett til å gå opp til eksamen ved andre institusjoner, skal de registrere vedtaket i registeret. Når vedtakets periode er utløpt, skal informasjonen om vedtaket slettes fra registeret (universitets- og høyskoleloven [§ 4-12](#)). Nærmere regler om registeret er fastsatt i [forskrift](#) om register for utestengte studenter – RUST. Det følger av universitets- og høyskoleloven [§ 4-12](#) at informasjonen i registeret skal gjøres tilgjengelig for universiteter, høyskoler, Samordna opptak og NOKUT når informasjonen er nødvendig for deres virksomhet.

Regelen er altså en spesialregel om innsyn i og bruk av opplysningene. Så langt den rekker, gir regelen dermed et unntak fra taushetsplikten.

8.5 Helse- og omsorgstjenesten

8.5.1 Taushetsplikt

[Helsepersonell](#) skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell (helsepersonelloven [§ 21](#)). Taushetsplikten kan også her begrunnes både i rettferdighet og samfunnsnytte. Det er lite rimelig at folk skal oppleve at helseopplysninger de har gitt til en behandler i fortrolighet, skal spres til andre. Vidtrekkende unntak fra taushetsplikten kunne også føre til at folk var tilbakeholdne med å oppsøke helsehjelp, eller ikke ga fullstendige opplysninger om sensitive forhold.

Likevel er det behov for en del unntak fra taushetsplikten. I punkt 2 ovenfor har vi kort gjennomgått noen regler som gir en opplysningsplikt eller vitneplikt også om opplysninger som er omfattet av taushetsplikt.

Taushetsplikten gjelder for det enkelte helsepersonell, samt for administrativt personell (helsepersonelloven [§ 26](#)). Utgangspunktet er at den enkelte som har fått taushetsbelagt informasjon, har taushetsplikt også overfor annet helsepersonell når det ikke er hjemmel for å dele informasjonen etter helsepersonelloven [§ 25](#). Dette er det samme prinsippet som gjelder for ansatte i forvaltningen.

Reglene om helsepersonells taushetsplikt er behandlet i flere bøker og artikler (se for eksempel Befring & Ohnstad, 2019 og Duvaland, 2016).

Utdannet helsepersonell er i en del tilfeller ansatt i stillinger som gjør at de også er underlagt andre taushetspliktregler, for eksempel forvaltningsloven. Da må man undersøke begge regelsett.

Også *alternative behandlere* har tilsvarende taushetsplikt som helsepersonell (lov om alternativ behandling av sykdom mv. [§ 4](#)).

8.5.2 Særlig om barns stilling

I helseretten er utgangspunktet at barn over 16 år selv skal få bestemme om foreldrene skal få innsyn i hans eller hennes helseopplysninger (pasient- og brukerrettighetsloven [§ 3-4](#)). Er barnet 16 år, skal både barnet og foreldrene informeres. Er barnet mellom 12 og 16 år, og ikke ønsker at foreldrene skal informeres, skal informasjon ikke gis til dem dersom barnet har grunner til dette som bør respekteres. Uavhengig av pasientens eller brukerens alder, skal informasjon ikke gis til foreldrene eller andre som har foreldre- eller omsorgsansvaret, dersom tungtveiende hensyn til pasienten eller brukeren taler mot det.

Opplysninger skal likevel gis om en pasient som er under 18 år, dersom det er nødvendig for at foreldrene skal kunne utøve foreldreansvaret. Regelen i pasient- og brukerrettighetsloven [§ 3-4](#) kan tabellarisk settes opp slik:

Barnets alder	Informasjon til foreldrene	Utvidelse av opplysningsretten	Innskrenkning i opplysningsretten
Opp til 12 år	Ja	Hvis det er nødvendig at foreldrene har opplysningene for å kunne oppfylle foreldreansvaret	Ikke gi informasjon til foreldrene hvis tungtveiende hensyn taler mot det
Mellom 12 og 16 år	Ja		Ikke gi informasjon til foreldrene hvis tungtveiende hensyn taler mot det, eller barnet av «grunner som bør respekteres» ber om at informasjonen ikke gis
Mellom 16 og 18 år	Nei		

Tabell 2: Barn og taushetsbelagte opplysninger om helseforhold

8.5.3 Taushetsplikt om avdøde personer

Utgangspunktet er at opplysninger som er omfattet av taushetsplikt, fortsatt er underlagt taushetsplikt etter at pasienten eller brukeren er død. Det er gode grunner til dette: De fleste

vil like dårlig at helseopplysninger blir spredd, også etter ens død. Det kan være tanken på eget ettermæle, eller også om ens etterlatte vil føle det ubekvemt at opplysningene gjøres kjent. Det er altså både av hensyn til en pasients egen følelse av kontroll med egne helseopplysninger og av hensyn til de etterlatte at taushetsplikten gjelder etter en persons død.

Avveiningen mellom taushetsplikt og andre hensyn kan likevel falle annerledes ut etter at den som taushetsplikten beskytter, er død. Etter helsepersonelloven [§ 24](#) kan ellers taushetsbelagte opplysninger gis videre dersom det foreligger «viktige grunner». «Viktige grunner» vil særlig være avdødes antatte vilje, opplysningenes art og de pårørende og samfunnets interesser.

Når man skal komme fram til hva som er avdødes antatte vilje, må man både se hen til hva avdøde uttalte om helseopplysningene, og om opplysningene er så sensitive at det er rimelig å anta at avdøde ville motsatt seg at opplysningene ble spredd. De pårørendes interesser kan tale både for og mot det å gi opplysningene ut, avhengig av sakens art. Samfunnets interesser kan være knyttet til hva som er konsekvensen av at opplysningene gis eller ikke gis.

I lovforarbeidene er det nevnt som eksempel at opplysninger kan gis til andre enn pårørende, for eksempel til politiet, påtalemyndigheten eller domstolene i forbindelse med en etterforskning eller et privat søksmål.

Etter helsepersonelloven [§ 24](#) andre ledd kan avdødes nærmeste som hovedregel få tilgang til journalen. (Samme regel følger av [pasient- og brukerrettighetsloven § 5-1](#) femte ledd, jf. [helsepersonelloven § 41](#).) Her er hovedregelen at det må være «særlige grunner» for at avdødes pårørende ikke skal få innsyn i journalen.

Hvem som er «pårørende», følger av pasientrettighetsloven [§ 1-3](#) bokstav b. Utgangspunktet er hvem pasienten selv har utpekt som nærmeste pårørende. Dersom avdøde ikke selv har utpekt noen pårørende, skal nærmeste pårørende være «den som i størst utstrekning har varig og løpende kontakt med pasienten eller brukeren». Det følger av loven at det skal tas utgangspunkt i følgende rekkefølge:

«ektefelle, registrert partner, personer som lever i ekteskapslignende eller partnerskapslignende samboerskap med pasienten eller brukeren, barn over 18 år, foreldre eller andre som har foreldreansvaret, søsken over 18 år, besteforeldre, andre familiemedlemmer som står pasienten eller brukeren nær, verge eller fremtidsfullmektig med kompetanse på det personlige området».

Dersom en pårørende har fått innsyn i avdødes journal med hjemmel i denne bestemmelsen, kan den fremlegges i en rettstvist, selv om opplysningene opprinnelig var omfattet av helsepersonells taushetsplikt (se Høyesteretts ankeutvalgs avgjørelse i Rt. 2014 s. 84 U).

8.5.4 Forbud mot å innhente opplysninger

De fleste lovregler om taushetsplikt knytter seg til hvordan opplysningene behandles når de er skaffet til veie. I [helsepersonelloven § 21 a](#) er det også tatt inn et forbud mot at helsepersonell leser, søker, på annen måte tilegner seg, bruker eller besitter taushetsbelagt informasjon uten at det er begrunnet i helsehjelp til pasienten, administrasjon av slik hjelp eller har særskilt hjemmel i lov eller forskrift. Denne bestemmelsen kalles gjerne «snokeparagrafen». (En tilsvarende bestemmelse finnes i pasientjournalloven [§ 16](#).)

Ser man på taushetspliktsreglene som en forsvarslinje mot at personopplysninger blir spredd til uvedkommende, kan man se det slik at forsvarslinjen her er flyttet lengre ut i terrenget. Et eksempel på at bestemmelsen er overtrådt, er Høyesteretts dom av 21. desember 2018 ([HR-2018-2452-A](#)). Her hadde en pensjonert overlege vært privat engasjert sakkyndig for et forsikringsselskap. Han hadde gjennom tilgangen til sykehusets datasystem tilegnet seg opplysninger fra skadelidtes sykejournal som han ikke hadde fått fra forsikringsselskapet. Han hadde ikke forvissnet seg om at skadelidte hadde samtykket i at han fikk slik tilgang, og ble idømt en bot.

8.5.5 Unntak fra taushetsplikt etter helsepersonelloven

8.5.5.1 Samtykke mm.

Taushetsbelagt informasjon kan normalt gis til den som informasjonen direkte gjelder, altså pasienten eller brukeren (helsepersonelloven [§ 22](#)). Den som har krav på taushet, kan også samtykke i at informasjonen gjøres kjent for andre. Samtykket må være fritt, reelt og informert.

I visse tilfeller kan en pasient nektes innsyn i opplysninger i sin journal «dersom dette er påtrengende nødvendig for å hindre fare for liv eller alvorlig helseskade for pasienten eller brukeren selv, eller innsyn er klart utilrådelig av hensyn til personer som står vedkommende nær» (pasient- og brukerrettighetsloven [§ 5-1](#) andre ledd). Når slikt innsyn nektes, kan heller ikke et forsikringsselskap få innsyn i disse opplysningene (helsepersonelloven [§ 22](#) første ledd).

Barns adgang til å samtykke til at opplysninger gis til andre, er den samme som barnets adgang til å samtykke til helsehjelp. Hovedregelen er at foreldrene kan samtykke dersom barnet er under 16 år (se pasient- og brukerrettighetsloven [§ 4-4](#)).

Hvis en person over 16 år «åpenbart ikke kan ivareta sine interesser på grunn av fysiske eller psykiske forstyrrelser, demens eller psykisk utviklingshemning», kan nærmeste pårørende gi samtykke.

8.5.5.2 Begrensninger i taushetsplikten – helsepersonelloven § 23

Helsepersonell har i utgangspunktet en streng og omfattende taushetsplikt. Men det er en rekke unntak i helsepersonelloven [§ 23](#). Gjennom formuleringen «er ikke til hinder for» signaliseres det at det ikke uten videre er en plikt til å gi opplysninger selv om de er unntatt fra taushetsplikt etter § 23. Men andre regler kan fastsette opplysningsplikt.

Denne paragrafen er så viktig for å forstå omfanget av helsepersonells taushetsplikt at vi går gjennom den punkt for punkt. Den lyder:

«§ 23. Begrensninger i taushetsplikten

Taushetsplikt etter § 21 er ikke til hinder for:

1. at opplysninger gis den som fra før er kjent med opplysningene,
2. at opplysninger gis når ingen berettiget interesse tilsier hemmelighet,
3. at opplysninger gis videre når behovet for beskyttelse må anses ivaretatt ved at individualiserende kjennetegn er utelatt,

4. at opplysninger gis videre når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre,
5. at opplysninger gis videre når helsepersonell gjennom sin yrkesutøvelse har grunn til å tro at dyr blir utsatt for slik mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell at det anses rettmessig å gi opplysningene videre til Mattilsynet eller politiet eller
6. at opplysningene gis videre etter regler fastsatt i lov eller i medhold av lov når det er uttrykkelig fastsatt eller klart forutsatt at taushetsplikt ikke skal gjelde.»

8.5.5.2.1 Den som allerede kjenner opplysningene (§ 23 nr. 1)

Unntaket i § 23 nr. 1 fastsetter at taushetsplikt ikke gjelder overfor den som allerede kjenner opplysningene. Her må man eventuelt forsikre seg om at mottakeren virkelig har sikker kunnskap om opplysningene. Helsepersonell skal ikke bekrefte rykter.

8.5.5.2.2 Ingen berettiget interesse tilsier hemmelighold (§ 23 nr. 2)

Etter § 23 nr. 2 kan opplysningene gis når «ingen berettiget interesse tilsier hemmelighold». Her er det et moment hva pasienten selv mener om hvor sensitive opplysningene er. I utgangspunktet vil opplysninger om helseforhold være sensitive. Selve pasientforholdet vil også vanligvis være taushetsbelagt. Et typisk eksempel på at helseopplysninger kan gis ut etter denne bestemmelsen er at pasienten selv eller dennes etterlatte har stått fram i media med detaljerte opplysninger om en sykdom eller skade. I andre tilfeller kan en kjent persons sykdom eller skade ha blitt detaljert omtalt i media.

8.5.5.2.3 Individualiserende kjennetegn er utelatt (§ 23 nr. 3)

Paragraf 23 nr. 3 fastsetter at opplysninger kan gis videre når behovet for beskyttelse må anses ivaretatt ved at individualiserende kjennetegn er utelatt. Her er det viktig å merke seg at man i så fall må ha rimelig sikkerhet for at mottakeren ikke kan finne ut av pasientens identitet ved å sjekke andre opplysninger.

8.5.5.2.4 Tungtveiende private eller offentlige interesser (§ 23 nr. 4)

Regelen i § 23 nr. 4 er en skjønnsmessig bestemmelse som gir helsepersonell en rett til å gi opplysninger når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre. Som det fremgår ovenfor, har alle – også helsepersonell – en *plikt* til å søke å avverge en del alvorlige straffbare handlinger (straffeloven § 196) eller alvorlige ulykker (straffeloven § 287), eller varsle barnevernet om at det er grunn til å tro at et barn blir utsatt for omsorgssvikt mv. (barnevernloven § 6-4). Retten til å gi opplysninger etter helsepersonelloven § 23 nr. 4 går lenger enn disse pliktene. Dermed kan helsepersonell som er i tvil om vilkårene for avvergingsplikt eller varslingsplikt er oppfylt, i en del tilfeller varsle etter § 23 nr. 4 uten å måtte ta endelig stilling til om vilkårene for pliktene er til stede.

8.5.5.2.5 Opplysninger om dyremishandling mv. (§ 23 nr. 5)

Etter helsepersonelloven § 23 nr. 5 er taushetsplikten ikke til hinder for at «opplysninger gis videre når helsepersonell gjennom sin yrkesutøvelse har grunn til å tro at dyr blir utsatt for slik mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell at det anses rettmessig å gi opplysningene videre til Mattilsynet eller politiet».

Denne regelen, som i seg selv bare sier at taushetsplikten ikke er til hinder for å gi opplysningene videre, må leses i sammenheng med dyrevelferdsloven [§ 5](#), som pålegger varslingsplikt når det ikke er i strid med taushetsplikten å varsle. Helsepersonell som får slike opplysninger, vil altså ikke bare ha rett til å varsle, men også en plikt. (Se nærmere om bestemmelsen i punkt 2.5 ovenfor.)

8.5.5.2.6 Uttrykkelig fastsatt eller klart forutsatt at taushetsplikt ikke skal gjelde (§ 23 nr. 6)

Regelen i helsepersonelloven [§ 23 nr. 6](#) om at taushetsplikt ikke er til hinder for at taushetsbelagte opplysninger gis videre «etter regler fastsatt i lov eller i medhold av lov når det er uttrykkelig fastsatt eller klart forutsatt at taushetsplikt ikke skal gjelde», er ikke rettslig nødvendig, men klargjør at andre lover kan gi regler som gjør unntak fra taushetsplikten etter helsepersonelloven, på samme måte som når det foreligger forvaltningsmessig taushetsplikt.

8.5.6 Oppdrag som sakkyndig

Helsepersonell har i utgangspunktet taushetsplikt også når de utfører oppdrag som sakkyndig. Men oppdraget kan vanskelig utføres uten at opplysninger gis videre til oppdragsgiveren. Etter helsepersonelloven [§ 27](#) kan helsepersonell som opptrer som sakkyndig, gi opplysninger til oppdragsgiveren «dersom opplysningene er mottatt under utførelse av oppdraget og har betydning for dette». Det er presisert i bestemmelsen at den som opptrer som sakkyndig, skal gjøre pasienten oppmerksom på oppdraget og hva dette innebærer.

8.5.7 Opplysninger om særreaksjonsdømte utlendinger

Etter helsepersonelloven [§ 29 a](#) kan helsepersonell gi opplysninger om særreaksjonsdømte utlendinger til bruk i en utvisningssak. Det kan også gis opplysninger til helse- og omsorgstjenesten i et annet land som utlendingen utvises til når opplysningene «er nødvendige for at mottakerstaten skal kunne vurdere vedkommendes behov for helsemessig oppfølging eller behov for å underlegges en behandling som kan beskytte samfunnet der mot gjentakelsesfare». (Se Befring og Ohnstad (2019, s. 199-200); Helsedirektoratet mfl. (2018).)

8.5.8 Opplysningsplikt og meldeplikt

Helsepersonelloven [kapittel 6](#) regulerer helsepersonells opplysningsplikt.

Opplysningsplikt til Statens helsetilsyn og statsforvalteren (fylkesmannen) og til Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten er regulert i henholdsvis helsepersonelloven [§ 30](#) og [§ 30 a](#).

Etter helsepersonelloven [§ 31](#) skal helsepersonell «varsle politi og brannvesen dersom dette er nødvendig for å avverge alvorlig skade på person eller eiendom». Om denneplikten viser vi til punkt 2.5 ovenfor.

Opplysninger til den kommunale helse- og omsorgstjenesten skal etter helsepersonelloven [§ 32](#) gis etter samtykke fra pasienten eller «så langt opplysningene ellers kan gis uten hinder av taushetsplikt». Opplysninger skal likevel gis av eget tiltak uten hinder av taushetsplikt «når det er grunn til å tro at en gravid kvinne misbruker rusmidler på en slik måte at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade».

Etter helsepersonelloven [§ 33](#) skal den som yter helsehjelp, være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenesten. Helsepersonell plikter også å gi opplysninger etter pålegg i samsvar med barnevernloven § 6-4. Bestemmelsen i helsepersonelloven § 33 er

parallell med den generelle regelen i barnevernloven [§ 6-4](#), og vi viser til fremstillingen i punkt 2.4 ovenfor.

I helseinstitusjoner skal det utpekes en ansvarlig for å gi meldinger til barnevernet. Den som melder fra til den ansvarlige, har likevel et personlig ansvar dersom meldingen ikke blir videreformidlet fra den ansvarlige.

Etter helsepersonelloven [§ 34](#) skal lege, psykolog eller optiker «som finner at en pasient med førerkort for motorvogn eller sertifikat for luftfartøy, ikke oppfyller de helsemessige kravene som stilles, oppfordre pasienten til å innlevere førerkortet eller sertifikatet». Hvis tilstanden ikke er kortvarig, skal man gi melding til vedkommende offentlige myndighet. Denne varslingsplikten går foran taushetsplikten.

I helsepersonelloven [kapittel 7](#) er det gitt flere regler om melding om fødsler, dødsfall, melding til helseregistre mv. og melding om behov for individuell plan og koordinator.

Arbeidsmiljøloven [§ 5-3](#) fastsetter at en lege som gjennom sitt arbeid får kunnskap om at en arbeidstaker lider av en yrkessykdom som er likestilt med yrkesskade, eller annen sykdom som legen antar skyldes arbeidstakers arbeidssituasjon, skal gi skriftlig melding om det til Arbeidstilsynet. Meldeplikten går foran taushetsplikten.

8.5.9 Særlig om opplysninger til politiet

Helsedirektoratet og Politidirektoratet har sammen utgitt en veileder om helsepersonells rett og plikt til å gi opplysninger til politiet (2016). I veilederen nevnes at det er varslingsplikt for eksempel ved pågående livstruende vold (ofte forkortet PLIVO), herunder mishandling i nære relasjoner. (Se om straffeloven [§ 196](#) ovenfor under punkt 2.2.)

8.5.10 Opplysninger til kriminalomsorgen

Etter straffegjennomføringsloven [§ 7 a](#) andre ledd bokstav c kan kriminalomsorgen uten hinder av taushetsplikten innhente enkelte opplysninger fra helsepersonell i helse- og omsorgstjenesten:

- «opplysninger om innsattes barne- og familieforhold som er nødvendige for å ivareta hensynet til barnet og den øvrige familien under straffegjennomføring, ved permisjon, ved løslatelse og ved overføring til andre gjennomføringsformer enn fengsel med høyt sikkerhetsnivå»
- «opplysninger som er strengt nødvendige for å avverge fare for liv og helse for den innsatte selv, andre innsatte og tilsatte».

8.6 Dyrehelsepersonell

Dyrehelsepersonell har taushetsplikt om noens personlige forhold og driftsmessige forhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningene angår (dyrehelsepersonelloven [§ 20 første ledd](#)). Vedkommende kan heller ikke utnytte slike opplysninger i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

Dette er en taushetspliktbestemmelse som er parallell med bestemmelsen i forvaltningsloven [§ 13 første ledd](#).

Det er fastsatt i dyrehelsepersonelloven [§ 20 tredje ledd](#) at også «enhver annen som omhandles i denne lov, har taushetsplikt om opplysninger nevnt i første ledd, i den grad vedkommende har fått kjennskap til opplysningene gjennom dyrehelsepersonell». Denne

bestemmelsen avklarer «at rettsrådets medlemmer blir omfattet av taushetsbestemmelsene ved behandling av opplysninger fra dyrehelsepersonell» (Ot.prp. nr. 52 (2000-2001), s. 65).

Dyrehelsepersonelloven [§ 21](#) om begrensninger i taushetsplikten er «nesten likelydende med tilsvarende paragraf i lov om helsepersonell» (Ot.prp. nr. 52 (2000-2001), s. 66) – altså helsepersonelloven [§ 23](#), slik den lød da dyrehelsepersonelloven ble vedtatt.

Ved vedtakelsen av [dyrevelferdsloven](#) ble det innført et nytt nr. 5 i helsepersonelloven [§ 23](#) om adgang til å gi opplysninger videre «når helsepersonell gjennom sin yrkesutøvelse har grunn til å tro at dyr blir utsatt for slik mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell at det anses rettmessig å gi opplysningene videre til Mattilsynet eller politiet», se punkt 8.5.5 ovenfor. Helsepersonell har dermed varslingsplikt etter dyrevelferdsloven § 5.

Noen tilsvarende uttrykkelig regel er ikke fastsatt for dyrehelsepersonell. Forarbeidene til dyrevelferdsloven fastslår derimot at

«Dyrehelsepersonell plikter å bidra til forsvarlig dyrevern og har ikke taushetsplikt når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysninger videre. Dyrehelsepersonell vil derfor omfattes av dyrevelferdslovens varslingsplikt.» (Ot.prp. nr. 15 (2008–2009), s. 30).

Det må derfor anses å gjelde et tilsvarende unntak etter dyrehelsepersonelloven som etter helsepersonelloven § 23 nr. 5.

8.7 Familievernkontorer

8.7.1 Hovedregel om taushetsplikt

Familievernet er en spesialtjeneste som har familierelaterte problemer som sitt fagfelt (familievernkontorloven [§ 1](#)). Noen av de ansatte ved kontoret er helsepersonell, men det er også ansatt andre typer fagfolk ved kontorene. De ansatte har taushetsplikt etter helsepersonelloven [§ 21](#) og [§ 23](#), uansett om de er helsepersonell eller ikke.

Helsepersonelloven er behandlet ovenfor i underkapitlet om helsevesenet. Regelen i helsepersonelloven § 21 fastslår taushetsplikten, mens § 23 inneholder en rekke unntak. Formålet med å la sentrale regler om helsepersonells taushetsplikt gjelde for alle de ansatte, er at det kan skape komplikasjoner ved det tverrfaglige samarbeidet om de er underlagt forskjellige taushetspliktregler.

8.7.2 Unntak fra taushetsplikten

8.7.2.1 Meldeplikter

Fagpersonell ved familievernkontorer skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenesten. De har meldeplikt til barnevernet etter de samme reglene som er fastsatt i barnevernloven [§ 6-4](#) (familievernkontorloven [§ 10](#)). I tillegg gjelder selvsagt den alminnelige regelen om plikt til å søke å avverge bestemte, alvorlige straffbare handlinger etter straffeloven [§ 196](#). (Se om disse pliktene ovenfor under punkt 2.2.1.)

8.7.2.2 Samtykke

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger gjøres kjent for dem opplysningene direkte gjelder, eller for andre i den utstrekning de som har krav på taushet samtykker (familievernkontorloven [§ 6](#)). Et samtykke må være reelt og informert.

Når den opplysningene gjelder er under 18 år, gjelder de samme reglene som etter helsepersonelloven. Barn over 16 år kan selv samtykke til at opplysningene gjøres kjent for andre. For barn under 16 år er det foreldre eller foresatte som avgjør spørsmålet om samtykke. Barnet skal høres. Er barnet over 12 år, skal det legges stor vekt på hva barnet mener.

Selv om foreldrene har samtykket til at taushetsbelagte opplysninger gis videre, kan statsforvalteren (fylkesmannen) eller departementet overprøve dette standpunktet og bestemme at taushetsplikten skal gjelde. Vilkåret er at barnets interesser tilsier det. (En lignende regel er fastsatt i barnevernloven [§ 6-7](#) femte ledd.)

8.7.2.3 Samarbeidende personell

Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at opplysninger gjøres kjent for annet personell ved det enkelte kontor av hensyn til klientbehandlingen (familievernkontorloven [§ 7](#)). Det gjelder likevel ikke hvis «klienten motsetter seg dette, og det etter forholdene kan og bør respekteres». Forskjellen fra regelen om samtykke er at det her forutsettes et samtykke, og at klientens protest bare får betydning hvis den «etter forholdene kan og bør respekteres».

Denne regelen gjelder bare for deling av taushetsbelagte opplysninger innad på det enkelte familievernkontoret. Noen familievernkontorer dekker et større område, med filialer på forskjellige steder. Her er det et naturlig utgangspunkt at det er adgang til å dele informasjon med personell i en annen filial. Begrensningen i delingsadgangen fremgår da at informasjonsdelingen skal være «av hensyn til klientbehandlingen». Det kan for eksempel tenkes at en fagperson ved én filial trenger å drøfte et spørsmål med en fagperson ved en annen filial.

Skal man dele opplysninger med noen som ikke arbeider på dette familievernkontoret, må man enten bygge på samtykke fra klienten eller på en av de andre reglene som gir hjemmel for å dele informasjon. Det er fastsatt i familievernkontorloven [§ 5](#) at helsepersonelloven [§ 23](#) gjelder. Opplysningene kan derfor gis videre når «tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre» (23 nr. 4), når man «har grunn til å tro at dyr blir utsatt for slik mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell at det anses rettmessig å gi opplysningene videre til Mattilsynet eller politiet» (§ 23 nr. 5) eller «etter regler fastsatt i lov eller i medhold av lov når det er uttrykkelig fastsatt eller klart forutsatt at taushetsplikt ikke skal gjelde» (§ 23 nr. 6). (Se nærmere ovenfor under punkt 8.5 om reglene i helsepersonelloven [§ 23](#).)

Siden helsepersonelloven § 23 nr. 5 gjør unntak fra taushetsplikten ved dyremishandling mv., har man i slike tilfeller ikke bare rett, men også plikt til å varsle Mattilsynet eller politiet (dyrevelferdsloven [§ 5](#)).

8.7.3 Mekling etter ekteskapsloven og barneloven

Taushetsplikten i familievernkontorloven [§ 5](#) gjelder også når ansatte ved familievernkontoret mekler i saker etter ekteskapsloven eller barneloven. Familievernkontorloven [§ 5 a](#) inneholder likevel en generell regel om taushetsplikt for meklere. Den er innført fordi en del meklere ikke utfører tjeneste eller arbeid for et familievernkontor og dermed ikke vil omfattes av den alminnelige regelen om taushetsplikt i lovens § 5. Tilsvarende regler om meklerens taushetsplikt er fastsatt i ekteskapsloven [§ 26](#) fjerde ledd.

Også meklere har meldeplikt til barnevernet etter de samme reglene som er fastsatt i barnevernloven [§ 6-4](#) (familievernkontorloven [§ 10](#)).

8.8 Barnevernet

8.8.1 Taushetsplikt

Barnevernets taushetsplikt er fastsatt i barnevernloven [§ 6-7](#) og er strengere enn det som ville følge av forvaltningslovens alminnelige regler. Dels er flere opplysninger omfattet av taushetsplikten, og dels er det strengere regler om når barnevernet kan dele opplysninger med andre forvaltningsorganer (Ofstad & Skar, 2015). Det heter i barnevernloven [§ 6-7](#) andre ledd:

«Taushetsplikten gjelder også fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted. Opplysning om en klients oppholdssted kan likevel gis når det er klart at det ikke vil skade tilliten til barneverntjenesten, institusjonen eller senteret for foreldre og barn å gi slik opplysning.»

En fylldig redegjørelse om barnevernets taushetsplikt er tatt inn i rundskriv Q-24 fra Barne- og familiedepartementet (2005).

8.8.2 Unntak fra taushetsplikt

8.8.2.1 Barnevernloven

Etter barnevernloven [§ 6-7](#) tredje ledd kan barneverntjenesten gi opplysninger til andre forvaltningsorganer, men det er presisert i loven at reglene er strengere enn de alminnelige reglene i forvaltningsloven [§ 13 b](#) nr. 5 og 6.

Bestemmelsen innebærer at barnevernet ikke har den samme generelle adgangen som andre forvaltningsorganer til å gi opplysninger om en persons forbindelse til organet og om vedtak som er truffet. Barnevernet kan heller ikke ut fra allmenne hensyn anmelde eller opplyse om lovbrudd.

Således har barnevernet en vid adgang til å formidle opplysninger dersom dette er nødvendig for å fremme barnevernets oppgaver og ansvar i den enkelte barnevernssak, men barnevernets taushetsplikt er strengere enn forvaltningsloven når det gjelder å formidle opplysninger for å ivareta andre hensyn og formål.

Opplysninger til andre forvaltningsorganer kan bare gis «når dette er nødvendig for å fremme barneverntjenestens, institusjonens, senteret for foreldre og barns eller omsorgssenteret for mindreåriges oppgaver, eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse». Det er uttrykkelig fastsatt i loven at også yrkesutøvere som opptrer i medhold av helsepersonelloven, kan gis opplysninger etter denne bestemmelsen når vilkårene er oppfylt.

Barnevernet skal – uten hinder av taushetsplikt – av eget tiltak gi opplysninger til helse- og omsorgstjenesten i kommunen når det er grunn til å tro at en gravid kvinne misbruker rusmidler på en slik måte at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av helse- og omsorgstjenesteloven, plikter barneverntjenesten å gi slike opplysninger.

Når barnevernet har mottatt en melding, skal det gi tilbakemelding til melderens (barnevernloven [§ 6-7 a](#)).

8.8.2.2 Opplysninger til kriminalomsorgen (straffegjennomføringsloven § 7 a)

Kriminalomsorgen kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger fra tilsatte i barnevernet og sosialtjenesten om innsattes barne- og familieforhold som er nødvendige for å ivareta hensynet til barnet og den øvrige familien under straffegjennomføring, ved permisjon, ved løslatelse og ved overføring til andre gjennomføringsformer enn fengsel med høyt sikkerhetsnivå (straffegjennomføringsloven [§ 7 a](#) andre ledd bokstav b).

Regelen går altså foran barnevernloven [§ 6-7](#), men vil langt på vei ivareta de samme formålene.

8.8.2.3 Opplysninger til domstolen (barneloven § 61 a)

Når en domstol behandler en sak etter barneloven om foreldreansvar, hvor barnet skal bo fast eller om samvær, kan barnevernet gi opplysninger uhindret av taushetsplikten etter barnevernloven [§ 6-7](#) (barneloven [§ 61 a](#)). Bestemmelsen innebærer at barnevernsansatte kan vitne i rettssaker, uten at det må innhentes samtykke fra statsforvalteren (fylkesmannen) etter tvisteloven [§ 22-3](#). Dermed vil det foreligge vitneplikt når vilkårene ellers er oppfylt. For øvrig kan retten fremdeles «innhente fråsegner» fra barneverntjenesten etter barneloven [§ 61](#) første ledd nr. 6.

8.8.2.4 Utlendingssaker

Barnevernsmyndighetene kan pålegges å gi opplysninger om utlendinger til utlendingsmyndighetene (utlendingsloven [§ 84](#) første ledd bokstav a). Opplysningsplikten gjelder uten hinder av taushetsplikt. Opplysningsplikten er presisert i utlendingsforskriften [§ 17-7 d](#). Barnevernmyndighetene skal etter anmodning fra politiet i sak om iverksetting av vedtak etter utlendingsloven [§ 90](#), gi opplysninger om utlendingens navn og adresse uten hinder av taushetsplikten etter barnevernloven [§ 6-7](#). Her skal barnevernet altså ikke foreta noen vurdering av om vilkårene for unntak fra taushetsplikt etter barnevernloven [§ 6-7](#) er oppfylt.

8.9 Krisesentrene

Alle som utfører tjeneste eller arbeid etter krisesenterlova, har taushetsplikt etter forvaltningsloven [§§ 13](#) flg. (krisesenterlova [§ 5](#)). Taushetsplikten gjelder også «fødestad, fødselsdato, personnummer, statsborgarforhold, sivilstand, yrke, bustad, arbeidsstad og andre opplysningar som kan røpe at nokon har vore i kontakt med tilbodet».

Etter krisesenterlova [§ 5](#) tredje ledd er det en begrenset adgang til å gi opplysninger til andre forvaltningsorganer:

«Opplysningar til andre forvaltningsorgan, jf. forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og 6, kan berre givast når dette er nødvendig for å fremme oppgåvene til kommunen etter denne lova, eller for å førebyggje vesentleg fare for liv eller alvorleg skade på helse til nokon.»

Etter krisesenterlova [§ 4](#) skal kommunen samordne tiltak mellom krisesentertilbudet og andre deler av tjenesteapparatet.

Bestemmelsen i krisesenterlova [§ 5](#) må også ses i sammenheng med reglene om avvergingsplikt og varslingsplikt i straffeloven [§ 196](#) og [§ 287](#) mv.

Etter krisesenterlova [§ 6](#) har alle som utfører tjeneste eller arbeid etter loven, plikt til å være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barnevernstjenesten, og meldeplikt når vilkårene i barnevernloven [§ 6-4](#) er til stede. Vi viser til den generelle omtalen av barnevernloven § 6-4 i punkt 2.4 ovenfor.

8.10 Arbeids- og velferdsforvaltningen

8.10.1 Taushetsplikt

Arbeids- og velferdsforvaltningen har taushetsplikt etter NAV-loven [§ 7](#) og sosialtjenesteloven [§ 44](#). Taushetsplikten gjelder også fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bosted og arbeidssted. Etter sosialtjenesteloven [§ 44](#) kan opplysning om en tjenestemottakers oppholdssted likevel gis når det er klart at det ikke vil skade tilliten til kommunen.

8.10.2 Unntak fra taushetsplikten

8.10.2.1 NAV-loven

Etter NAV-loven [§ 7](#) gjelder ikke forvaltningsloven [§ 13 b første ledd](#) nr. 5 og 6 om deling av opplysninger med andre forvaltningsorganer. (Regelen i forvaltningsloven § 13 b må derimot forstås slik at andre forvaltningsorganer kan gi Arbeids- og velferdsforvaltningen opplysninger etter disse bestemmelsene.)

Opplysninger om en person kan gis ved formidling av arbeid eller ved gjennomføring av arbeidsmarkedstiltak. Opplysninger kan videre gis «når det er nødvendig for å fremme Arbeids- og velferdsetatens oppgaver, for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade på noens helse eller for å hindre at noen urettmessig får utbetalt offentlige midler eller unndrar midler fra innbetaling til det offentlige».

Departementet kan bestemme at opplysninger kan utleveres til offentlige myndigheter også når det er godtgjort at opplysningene er nødvendige for at disse myndighetene skal kunne løse pålagte offentlige oppgaver. Dette gjelder likevel ikke opplysninger om etnisitet, politisk eller religiøs oppfatning, helseforhold, misbruk av rusmidler eller seksuelle forhold.

Nødvendige opplysninger kan også gis til Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav i tilknytning til krav som den krever inn på vegne av Arbeids- og velferdsetaten.

8.10.2.2 Sosialtjenesteloven

Arbeids- og velferdsforvaltningen har taushetsplikt etter sosialtjenesteloven [§ 44](#).

Opplysninger til andre forvaltningsorganer etter forvaltningsloven [§ 13 b](#) første ledd nr. 5 og 6 kan bare gis «når dette er nødvendig for å fremme kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningens oppgaver, eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse». Denne opplysningsretten må ses i sammenheng med reglene om avvergingsplikt og varslingsplikt etter straffeloven [§ 196](#) og [§ 287](#) mv.

Kommunen kan etter anmodning også utlevere en tjenestemottakers kontaktopplysninger og opplysninger om mulig oppholdssted til politiet og kriminalomsorgen til bruk i deres tjeneste.

I sosialtjenesteloven § 44 siste ledd er det et unntak fra de alminnelige reglene om samtykke. Vanligvis kan foreldre samtykke på vegne av sine barn i at opplysninger undergitt taushetsplikt kan gjøres kjent. Statsforvalteren (fylkesmannen) eller departementet kan

imidlertid bestemme at opplysninger skal være undergitt taushetsplikt, selv om foreldrene har samtykket i at de gjøres kjent. Regelen er den samme som etter barnevernloven [§ 6-7](#).

8.10.2.3 Utlendingssaker

Arbeids- og velferdsforvaltningen kan pålegges å gi opplysninger til utlendingsmyndighetene om utlendinger eller andre loven gjelder for (utlendingsloven [§ 84](#) første ledd bokstav d).

Nærmere bestemmelser er fastsatt i utlendingsforskriften [§ 17-7 f](#).

8.11 Politiet

8.11.1 Taushetsplikt

8.11.1.1 Generelt

Politiet har, som andre offentlige myndigheter, taushetsplikt om noens personlige forhold, samt drifts- og konkurranseforhold mv. Politiloven [§ 24](#) fastsetter at politiregisterlovens [kapitler 5 og 6](#) gjelder for politiets behandling av opplysninger til politimessige formål, mens forvaltningsloven §§ 13 til 13 f gjelder for politiets øvrige virksomhet med noen tillegg og begrensninger. Om politiets taushetsplikt viser vi til litteraturen (Auglend & Mæland, 2016, s. 551-603).

8.11.1.2 Forvaltningsloven og politiet

Forvaltningslovens alminnelige regler er behandlet ovenfor. I politiloven [§ 24](#) andre til fjerde ledd er det fastsatt særregler.

8.11.1.3 Politiregisterlovens regler om taushetsplikt

[Politiregisterloven § 23](#) første ledd bruker samme formulering som forvaltningsloven § 13. I tillegg gjelder taushetsplikt for operative opplysninger mv.:

«Taushetsplikten gjelder også for opplysninger som det ut fra hensynet til etterforskningen i den enkelte sak, hensynet til spanings- og etterretningsvirksomheten eller hensynet til politiets operative virksomhet og organiseringen av denne er nødvendig å holde hemmelig. Begrensningene i taushetsplikten i § 22 og §§ 24 til 34 kommer bare til anvendelse så langt de passer.»

Taushetsplikten gjelder altså i den enkelte sak, men kan også gjelde opplysninger som det generelt er grunn til å unnta fra allmenn kjennskap.

Taushetsplikten gjelder i utgangspunktet for ansatte i politiet og påtalemyndigheten, samt de som utfører arbeid for dem. Politiet kan også *pålegge taushetsplikt* når det gir opplysninger til vitner eller pårørende, eller til den som utfører arbeid for statlig eller kommunalt organ ([politiregisterloven § 35](#)). Brudd på taushetsplikten kan straffes etter [straffeloven § 209](#) dersom den det gjelder, er blitt gjort oppmerksom på straffansvaret. (Se nærmere ovenfor under punkt 6.8.3.)

8.11.2 Unntak fra taushetsplikten

8.11.2.1 Ikke behov for beskyttelse

Etter [politiregisterloven § 24](#) gjelder ikke politiets taushetsplikt «når det ikke er behov for beskyttelse». Etter § 24 nr. 1 kan opplysningene gjøres kjent for andre hvis («i den grad») den som har krav på taushet samtykker. Regelen er langt på vei sammenfallende med den

alminnelige regelen i [forvaltningsloven § 13 a](#) nr. 1, og vi viser til fremstillingen av den ovenfor. Et par særtrekk gjelder likevel for politiet.

For det første gjelder ikke regelen uten videre ved *vandelskontroll*. Reglene om vandelskontroll fastsetter at det bare kan utstedes politiattest når det er hjemmel for det i lov eller forskrift ([politiregisterloven § 36](#)). Det er altså ikke nok med samtykke fra den det gjelder for å utstede en politiattest eller gi andre opplysninger om vandelskontroll. Samtykke har heller ikke betydning for taushetsplikten for operative opplysninger etter [politiregisterloven § 23](#) andre ledd, som er behandlet i forrige punkt om taushetspliktens innhold.

Etter [politiregisterloven § 24](#) andre ledd er taushetsplikten ikke til hinder for at opplysningene «brukes når behovet for beskyttelse må anses varetatt ved at de gis i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte». Regelen er skrevet etter mønster av den generelle regelen i [forvaltningsloven § 13 a](#) nr. 2, som er behandlet ovenfor. Dette unntaket gjelder for taushetsplikt om personopplysninger.

Opplysninger om operative forhold mv. er naturlig nok omfattet av taushetsplikten, selv om individualiserende kjennetegn er utelatt.

Det er også viktig å merke seg at det ikke alltid er nok å anonymisere opplysninger. Det kreves at det er «upåregnelig» at folk kan finne ut hvem opplysningene gjelder. Det må derfor tas i betraktning hvilken informasjon mottakeren kan ha fra andre kilder, blant annet hvilke opplysninger som senere blir kjent for eksempel i tilknytning til domstolsbehandlingen av straffesaken. For drifts- og forretningshemmeligheter omhandlet i [politiregisterloven § 23](#) første ledd nr. 2 vil anonymisering ofte ikke være noen fullgod beskyttelse, fordi skadevirkningen vil følge av at informasjonen blir kjent for andre, og i mindre grad ha sammenheng med hvem som «eier» hemmeligheten (Ot.prp. nr. 108 (2008-2009), s. 305).

8.11.2.2 Særlige unntak fra taushetsplikten for politiet

Mens politiet altså har en mer vidtrekkende taushetsplikt enn den generelle taushetsplikten etter forvaltningsloven, har det også en videre adgang til å *dele* informasjon når det er nødvendig av hensyn til politiets oppdrag.

8.11.2.3 Taushetsplikt i den enkelte straffesak

Mange opplysninger i en straffesak vil i utgangspunktet være underlagt taushetsplikt. Etter [politiregisterloven § 26](#) kan opplysningene brukes i den enkelte straffesak, «herunder til etterforskning, saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll». Vanligvis skal opplysninger verifiseres før de utleveres ([politiregisterloven § 20](#)). Dette gjelder ikke ved utlevering til bruk i den enkelte straffesak. Her gjelder kun at det skal fremgå om opplysningene ikke er verifiserte ([politiregisterloven § 20](#) tredje ledd). Grunnen er at det i begynnelsen av en etterforskning vil finnes en rekke opplysninger som ikke er verifisert. Formålet med etterforskningen er nettopp å avklare hvilke av opplysningene som stemmer med de faktiske forhold (Ot.prp. nr. 108 (2008-2009), s. 305-306).

Opplysningene kan brukes også til «gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll». Dette vil for eksempel gjelde ungdomsoppfølging og ungdomsstraff. (Se nærmere nedenfor under punkt 8.14.2.)

8.11.2.4 Avverge et lovbrudd

Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at politiet gir opplysninger dersom det er nødvendig for å *avverge* et lovbrudd ([politiregisterloven § 27](#) første ledd). Det kan for eksempel være opplysninger til en privat bedrift eller privatperson om et nært forestående lovbrudd. I «avverge» ligger at det er konkret mistanke om et lovbrudd. I politiregisterlovens forarbeider er dette kriteriet beskrevet som «forholdsvis konkret og troverdig informasjon om at en straffbar handling vil bli begått, og at utførelsen kommer forholdsvis nær i tid» (Ot.prp. nr. 108 (2008-2009), s. 306). Avverging er altså mer akutt enn forebygging.

8.11.2.5 Forebygging av lovbrudd

Når det ikke foreligger så konkret fare for at en straffbar handling vil bli begått, brukes begrepet *forebygging*. Også her kan politiet gi taushetsbelagt informasjon ([politiregisterloven § 27](#) andre ledd). Er mottakeren en *offentlig instans*, er det tilstrekkelig at informasjonen gis «for å» forebygge kriminalitet. Vilklårene er tydeliggjort i [politiregisterforskriften § 9-3](#) (uthevet her):

*«Etter politiregisterloven § 27 annet ledd kan det utleveres opplysninger til andre offentlige organer dersom det er **nødvendig** for å forebygge lovbrudd, jf. § 4-2. Ved vurderingen av kravet om nødvendighet skal det legges vekt på om politiet har **objektive holdepunkter** for at lovbrudd av en **viss alvorlighet** vil bli begått, og det er **grunn til å tro** at utlevering av angjeldende opplysning til et annet offentlig organ vil **bidra til at lovbruddet ikke vil bli begått.**»*

Er mottakeren *privat*, er vilklårene strengere: Det å gi informasjonen må være «nødvendig for å forebygge lovbrudd og andre løsninger må antas å være utilstrekkelige».

Når politiet gir informasjon etter politiregisterloven [§ 27](#) første og andre ledd, er det et vilkår at utleveringen er forholdsmessig. Dersom det er mulig og hensiktsmessig å varsle den registrerte, bør dette gjøres før utlevering skjer (politiregisterloven [§ 27](#) tredje ledd).

Utlevering av opplysninger for å forebygge lovbrudd skal besluttes av den behandlingsansvarlige, fortrinnsvis skriftlig. (Regler om hvem som er behandlingsansvarlig, er fastsatt i politiregisterloven [§ 2](#) nr. 4 og politiregisterforskriftens [kapittel 2](#).)

Politiet kan etter politiregisterloven [§ 27](#) fjerde ledd gi opplysninger til andre offentlige organer og institusjoner som inngår i et kriminalitetsforebyggende samarbeid når det er nødvendig for å forebygge kriminalitet. Reglene om forholdsmessighet mv. i § 27 tredje ledd gjelder tilsvarende.

8.11.2.6 Vandelskontroll

En særskilt form for informasjonsdeling er *vandelskontroll* etter politiregisterlovens [kapittel 7](#). Vandelskontrollen kan skje enten ved at politiet utferdiger en politiattest, ved at et offentlig organ ber om en vandelsvurdering eller ved en straffattest (politiregisterloven [§ 36](#)). (Nærmere regler om vandelskontroll er fastsatt i [politiregisterforskriften del 8](#).) Den formelle hovedregelen om politiattester er at det skal utstedes en *ordinær* politiattest (politiregisterloven [§ 40](#)). Mange instanser har anledning til å be om en *uttømmende* politiattest (politiregisterloven [§ 41](#)).

Forskjellen mellom typene attest er at det på en ordinær politiattest ikke anmerkes alle typer straffereaksjoner, og reaksjonene vil falle bort etter en viss tid.

En mye brukt form for politiattest er en *barneomsorgsattest* etter politiregisterloven [§ 39](#). Denne typen politiattest kan innhentes i en rekke tilfeller der en person skal ha omsorg eller ansvar for mindreårige. Denne attesten omfatter grov vold, seksuallovbrudd og narkotikalovbrudd etter straffeloven. En slik attest kan innhentes av frivillige organisasjoner, skoler, barnehager mv. Skoler og barnehager har plikt til å innhente en slik politiattest (opplæringslova [§ 10-9](#), friskolelova [§ 4-3](#) og barnehageloven [§ 19](#)). For nærmere drøftelser av reglene om politiattest viser vi til litteraturen (Holmboe & Myhrer 2018).

De fleste politiattester viser likevel ikke alle reaksjoner som en person kan ha fått. For eksempel vil en barneomsorgsattest ikke omfatte kroppskrenkelse eller ordinær kroppsskade (straffeloven [§§ 271](#) til 273) – heller ikke dersom offeret var et barn. Det kan også være andre opplysninger om en person som politiet vurderer det som nødvendig å orientere om. Det drøfter vi nærmere i neste underpunkt.

8.11.2.7 Hindre at virksomhet blir utøvd på en uforsvarlig måte

Politiet kan gi opplysninger både til offentlige organer og private i mottakerens interesse, dersom dette er nødvendig for å fremme mottakerens oppgaver etter lov eller for å hindre at virksomhet blir utøvd på en uforsvarlig måte (politiregisterloven [§ 30](#) og [§ 31](#)).

Bestemmelsene i [§ 30](#) og [§ 31](#) fastsetter at bestemmelsene i samme lovs [§ 27](#) tredje ledd første punktum og femte ledd gjelder tilsvarende. Paragraf 27 tredje ledd første punktum lyder:

«Utlevering må uansett være forholdsmessig i den konkrete situasjon, og det skal særlig legges vekt på om opplysningene formidles til en mottaker som er underlagt taushetsplikt, hvordan det kan forventes at mottaker benytter opplysningene og om opplysningene etter sin art eller kilde er beheftet med usikkerhet.»

Politiet må altså vurdere dels hvor sensitive opplysningene er, og dels hvor stor skade som kan oppstå dersom man ikke deler informasjonen. En del av skadevurderingen er knyttet til om mottakeren har taushetsplikt, og hvordan mottakeren kan forventes å bruke opplysningene. I tillegg må man vurdere hvor sikre opplysningene er.

Henvisningen til mottakerens taushetsplikt gjør at det i grensetilfeller vil være lettere å begrunne en utlevering til et offentlig organ som har taushetsplikt, enn til private. Det er likevel lovens ordning at opplysninger kan utleveres til private. Nærmere regler om utlevering til mottakeren i dennes interesse er fastsatt i politiregisterforskriften [§ 9-6](#) (offentlige organer) og [§ 9-7](#) (private).

Det er også fastsatt uttrykkelig at politiet kan utlevere opplysninger til andre offentlige organer og institusjoner som inngår i et kriminalitetsforebyggende samarbeid når det er nødvendig for å forebygge kriminalitet (politiregisterloven [§ 27](#) fjerde ledd).

8.11.2.8 Kommunikasjonskontroll

Unntakene fra taushetspliktreglene er snevrere for opplysninger som er innhentet ved bruk av kommunikasjonskontroll. Straffeprosessloven [§ 216 i](#) fastsetter hvilke unntak som gjelder her. Blant annet kan opplysninger fra kommunikasjonskontroll brukes for å forebygge at noen

uskyldig blir straffet eller for å avverge en straffbar handling som kan medføre frihetsstraff. (De aller fleste straffebed har fengsel i strafferammen og kan dermed medføre frihetsstraff.)

Unntakene fra taushetsplikt som gjelder etter forvaltningsloven, politiloven og politiregisterloven, gjelder ikke for opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll.

8.12 Arbeidstilsynet

8.12.1 Innledning

Det er etablert flere tilsyn som både har adgang til å kreve opplysninger uten hinder av taushetsplikt, og som skal varsle andre myndigheter om sine funn. Her skal vi av plasshensyn bare gå gjennom utvalgte regler for Arbeidstilsynet.

8.12.2 Taushetsplikt (arbeidsmiljøloven § 18-2)

Når Arbeidstilsynet får melding om forhold som er i strid med loven, «plikter enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Arbeidstilsynet å hindre at andre får kjennskap til melderens navn eller andre identifiserende opplysninger om melderens» (arbeidsmiljøloven [§ 18-2](#) første ledd). Taushetsplikten gjelder også overfor den anmeldte. (Se også arbeidsmiljøloven [kapittel 2A](#) om varsling.) Om Arbeidstilsynets plikt til å verne kilder, se også kapittel 7.

8.12.3 Rett til å kreve opplysninger

Arbeidstilsynet kan uten hinder av taushetsplikt kreve opplysninger av enhver som er underlagt tilsyn etter arbeidsmiljøloven, og av offentlige tilsynsmyndigheter (arbeidsmiljøloven [§ 18-5](#)). Det er fastsatt i loven at opplysningsplikten bare gjelder de opplysningene som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven. En slik begrensning gjelder i og for seg i alle tilfeller der man har plikt til å gi taushetsbelagte opplysninger: Taushetsplikten oppheves ikke, men man kan gi de opplysningene som er nødvendige for å oppfylleplikten. – Tilsvarende regler gjelder for Arbeidstilsynets kontroll med studenters og elevers læringsmiljø (universitets- og høyskoleloven [§ 4-3](#) sjette ledd, fagskoleloven [§ 15](#) siste ledd og folkehøyskoleloven [§ 5 a](#) siste ledd).

Når en utlending er gitt tillatelse til opphold til arbeid eller studier etter utlendingsloven [kapittel 3](#), fører Arbeidstilsynet tilsyn med at virksomhetene følger vilkårene for oppholdstillatelse når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår og stillingens omfang. Arbeidstilsynet fører også tilsyn med at de særlige reglene for utlendinger som omfattes av EØS-avtalen og EFTA-konvensjonen, følges. Arbeidstilsynet kan kreve opplysninger uten hinder av taushetsplikt både av den som er underlagt tilsyn og fra andre offentlige tilsynsmyndigheter (utlendingsloven [§ 27](#)).

8.12.4 Plikt til å gi opplysninger

Ved mistanke om overtredelse av vilkårene eller om at utlendingen ikke har nødvendig oppholdstillatelse, skal Arbeidstilsynet varsle utlendingsmyndighetene (utlendingsloven [§ 27](#)).

Til bruk for kommunens vurderinger etter serveringsloven plikter blant annet Arbeidstilsynet uten hinder av taushetsplikt å gi de opplysningene kommunen finner nødvendig. Avdekker Arbeidstilsynet forhold som det har grunn til å anta har vesentlig betydning for bevillingsspørsmålet eller i vurderingen av om et serveringssted bør stenges, plikter det av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt å informere kommunen om forholdet (serveringsloven [§ 11](#)),

En tilsvarende regel gjelder der Arbeidstilsynet avdekker forhold som det har grunn til å anta har vesentlig betydning for vurderingen av om en tillatelse til å drive vaktvirksomhet skal trekkes tilbake. Da plikter Arbeidstilsynet av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt å informere politiet om dette (vaktvirksomhetsloven [§ 17](#)).

8.13 Sikkerhetsloven

8.13.1 Taushetsplikt

[Sikkerhetsloven](#) inneholder både regler som fastsetter taushetsplikt og regler som fastsetter varslingsplikt uten hinder av taushetsplikt.

Etter sikkerhetsloven [§ 5-4](#) skal sikkerhetsgradert informasjon bare overlates til personer som har *tjenstlig behov* og er *autorisert* for tilgang til slik informasjon. Til forskjell fra den alminnelige regelen i forvaltningsretten er det altså ikke nok at mottakeren av informasjonen har tjenstlig behov for informasjonen. (Om autorisering, se sikkerhetslovens [kapittel 8](#).)

Alle som får tilgang til sikkerhetsgradert informasjon som ledd i arbeidet eller tjenesten for en virksomhet som omfattes av loven, har taushetsplikt om innholdet. Taushetsplikten gjelder også etter at arbeidet eller tjenesten er avsluttet (sikkerhetsloven [§ 5-4](#) andre ledd).

Etter sikkerhetsloven [§ 6-6](#) kan en virksomhet be sikkerhetsmyndigheten kontrollere om virksomhetens informasjonssystemer behandler sikkerhetsgradert informasjon utover det systemets sikkerhetsgodkjenning tillater. Kontrollen skal ikke omfatte privat kommunikasjon eller kommunikasjon med virksomheter som ikke er omfattet av loven ([§ 6-6](#) tredje ledd). Det følger av fjerde ledd at alle som får tilgang til informasjon som nevnt i tredje ledd i forbindelse med arbeid eller tjeneste for sikkerhetsmyndigheten, har taushetsplikt om innholdet. Det følger av sjette ledd at informasjon som kontrollen gir tilgang til, bare kan benyttes til det som formålet med kontrollen krever.

8.13.2 Plikt til å gi opplysninger uten hinder av taushetsplikt

Sikkerhetsloven [§ 4-5](#) andre ledd fastsetter:

«Virksomheten skal *uten hinder av taushetsplikt* varsle tilsynsmyndigheten dersom den får kunnskap om en planlagt eller pågående aktivitet som kan medføre en ikke ubetydelig risiko for at nasjonale sikkerhetsinteresser blir truet.» (Uthevet her.)

Etter [sikkerhetsloven § 8-5](#) kan sikkerhetsmyndigheten kreve opplysninger fra en rekke registre når den skal vurdere en personkontroll i forbindelse med klarering. Den behandlingsansvarlige for registrene plikter å utlevere registeropplysninger uten hinder av taushetsplikt. Det fremgår av [klareringsforskriften § 8](#) hvilke registre som er omfattet.

Også etter sikkerhetsloven [§ 9-4](#) andre ledd gjelder en varslingsplikt uten hinder av taushetsplikt dersom en virksomhet finner at en anskaffelse innebærer «en ikke ubetydelig risiko for at informasjonssystemet, objektet eller infrastrukturen kan bli rammet av eller brukt til sikkerhetstruende virksomhet», dersom virksomheten ikke selv treffer tiltak.

8.14 Straffegjennomføring

8.14.1 Kriminalomsorgen

Ansatte i kriminalomsorgen er i utgangspunktet underlagt de alminnelige taushetspliktsreglene i forvaltningsloven §§ 13 flg., men det gjelder noen særregler for kriminalomsorgen etter [straffegjennomføringsloven § 7](#). Etter paragrafens bokstav h har

enhver som er tilsatt i eller utøver tjeneste eller arbeid for kriminalomsorgen, taushetsplikt om det han eller hun i forbindelse med tjenesten får vite om «forhold av betydning for sikkerheten i fengslene og i forbindelse med gjennomføringen av straff utenfor fengslene». Slike opplysninger kan gjelde tekniske innretninger, bygningsmessige forhold eller sikkerhetsrutiner (Ot.prp. nr. 5 (2000-2001), s. 151-152). Denne regelen *innskjerper* altså taushetsplikten i forhold til det som ville følge av de alminnelige reglene i forvaltningsloven.

[Straffegjennomføringsloven § 7 a](#) gir kriminalomsorgen rett til å innhente opplysninger fra andre organer uten hinder av deres taushetsplikt. Opplysninger kan innhentes fra Folkeregisteret, barnevernet og sosialtjenesten, helsepersonell i helse- og omsorgstjenesten og tilbyder av tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett eller kommunikasjonstjeneste.

Kriminalomsorgen har i en del tilfeller plikt til å varsle fornærmede eller dennes etterlatte dersom det er av betydning for dem å få vite om beslutninger som gjelder den domfelte, se straffegjennomføringsloven [§ 7](#) bokstav i og [§ 7 b](#). Denne varslingsplikten gjelder uten hinder av taushetsplikt.

Varslingsplikten gjelder tidspunktet for gjennomføring av straff utenfor fengsel (straffegjennomføringsloven [§ 16](#)), tidspunktet for frigang fra fengsel ([§ 20](#) tredje ledd, men i straffegjennomføringsloven § 7 bokstav i og § 7 b feilaktig vist til som § 20 annet ledd), tidspunktet for permisjon eller straffavbrudd ([§ 36](#) tredje ledd), om den domfelte unndrar seg gjennomføringen av fengselsstraff ([§ 40](#) siste ledd), løslatelse fra fengselsstraff ([§ 42](#) sjette ledd), visse vilkår for prøveløslatelse ([§ 42](#) syvende ledd) og tidspunkt og visse vilkår for prøveløslatelse fra forvaring ([straffeloven § 45](#) syvende ledd, men i straffegjennomføringsloven § 7 bokstav i og § 7 b feilaktig vist til som § 45 sjette ledd).

Varsel etter [straffegjennomføringsloven § 42](#) sjette ledd kan også gis dersom den løslatte endrer bosted i løpet av prøvetiden, og det er av betydning for fornærmede eller dennes etterlatte å få kjennskap til endringen.

8.14.2 Konfliktråd

8.14.2.1 Mekling i konfliktråd

Meklere og andre som utfører tjeneste eller arbeid for konfliktrådet, har taushetsplikt etter konfliktrådsloven [§ 9](#), som viser til forvaltningsloven [§ 13](#). Taushetsplikten er strengere enn etter forvaltningsloven, ved at også partenes navn, fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted er omfattet av taushetsplikten. Reglene gjelder både i sivile saker og straffesaker.

Taushetsplikten gjelder også alle som er til stede i konfliktrådsmøtet. Det vil si samarbeidende organer, men også fornærmede eller skadelidte, deres verger og eventuelle støttepersoner eller advokater. Regelen er parallell med reglene i forvaltningsloven om at vitner og andre som får taushetsbelagte opplysninger, selv får taushetsplikt.

Både skadevolderen og den skadelidte må samtykke i at en sak behandles som meklings sak i konfliktrådet. Det at taushetsbelagt informasjon deles i møtet, bygger derfor på samtykke.

I straffesaker skal konfliktrådet gi påtalemyndigheten underretning om en eventuell utsettelse av saken og når den kan forventes behandlet (konfliktrådsloven [§ 20](#)). Etter at et møte er avsluttet, skal konfliktrådet sende sakens dokumenter til påtalemyndigheten med opplysning om det er inngått en godkjent avtale. Konfliktrådet skal varsle påtalemyndigheten dersom

møtet ikke gjennomføres grunnet siktede eller siktede bryter avtalen vesentlig (konfliktrådsloven [§ 21](#)).

Denne kommunikasjonen med påtalemyndigheten forutsetter at konfliktrådet skal gi også taushetsbelagte opplysninger. Om den nærmere behandlingen av konfliktrådssaker viser vi til litteraturen (Holmboe, 2016).

8.14.2.2 Gjennomføring av ungdomsoppfølging og ungdomsstraff

En lovbrøyer som var under 18 år på handlingstidspunktet, kan ilegges ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff. Disse reaksjonene består av gjennomføring av et ungdomsstormøte, utarbeidelse av en individuelt tilpasset ungdomsplan og oppfølging av planen (konfliktrådsloven [§ 22](#)). Det er et vilkår for å legge reaksjonen at den siktede samtykker til reaksjonen (straffeloven [§ 52 a](#) bokstav c og straffeloven [§ 37](#) første ledd bokstav j). I ungdomsstormøtet og i oppfølgingsteamet skal relevante aktører være representert (konfliktrådsloven [§ 24](#) og [§ 26](#)). I ungdomsstormøtet fastsettes en ungdomsplan med diverse tiltak som ofte innebærer samarbeid mellom flere instanser (konfliktrådsloven [§ 25](#)).

Det er understreket i forarbeidene at «god informasjonsflyt mellom instansene som deltar i ungdomsstormøtet og ungdomsteamet er en viktig forutsetning for et godt samarbeid og vellykkede tiltak» (Prop. 135 L (2010-2011), punkt 10.9.2). Departementet valgte ikke å foreslå en egen regel om opplysningsplikt for deltakerne i ungdomsstormøtet, men la til grunn at opplysninger kan deles på grunnlag av samtykke (Prop. 135 L (2010-2011), punkt 10.9.4).

Etter konfliktrådsloven [§ 11](#) skal samtykket være «reelt og informert». For siktede kan det være uheldig om han eller hun først etter at reaksjonen er ilagt, forstår at samtykket til reaksjonen også innebærer et samtykke til informasjonsdeling i ungdomsstormøtet og oppfølgingsteamet. Det er derfor viktig at dette gjøres klart for siktede før reaksjonen ilegges.

I noen saker blir det satt vilkår om at siktede skal avholde seg fra rusmidler. Da er det hjemmel i konfliktrådsloven [§ 29](#) for å gjennomføre ruskontroll. Regelen i helsepersonelloven [§ 12](#) tredje ledd gjelder i slike tilfeller, slik at lege, sykepleier, helsesekretær og bioingeniør har plikt til å ta blodprøve eller lignende rusprøve. Etter helsepersonelloven [§ 23](#) nr. 6 gjelder det ikke taushetsplikt «når det er uttrykkelig fastsatt eller klart forutsatt at taushetsplikt ikke skal gjelde». (Bestemmelsen i helsepersonelloven [§ 23](#) er nærmere beskrevet i punkt 8.5.5 ovenfor.) Et argument for at taushetsplikten ikke gjelder her, er at helsepersonell som har domfelte til *behandling*, ikke har plikt til å ta prøven. Helsepersonellens rolle er dermed mer å sammenligne med en sakkyndig. Etter helsepersonelloven [§ 27](#) kan helsepersonellet da videreformidle prøveresultatet til oppdragsgiveren. (Om denne bestemmelsen, se også punkt 8.5.6 ovenfor.)

Uansett innebærer siktetes samtykke til ungdomsreaksjonen at han eller hun også samtykker til å underkaste seg ruskontroller i medhold av loven. Skulle siktede nekte den som har tatt rusprøve å formidle resultatet av prøven til ungdomskoordinatoren, må det anses som å trekke samtykket til reaksjonen.

8.15 Introduksjonsprogrammet for innvandrere

8.15.1 Taushetsplikt

Integreringsloven [§ 46](#), som trådte i kraft 1. januar 2021, fastsetter at forvaltningsloven gjelder, med visse unntak. Kandidater til å motta tjenester etter denne loven regnes ikke som

parter i samme sak. Dermed vil en kandidat til å motta tjenester ikke ha rett til innsyn i taushetsbelagte opplysninger om andre kandidater selv om de skulle konkurrere om samme tjeneste.

8.15.2 Overføring av personopplysninger mellom offentlige organer

Etter integreringsloven §§ 41 flg. kan et offentlig organ som utfører nærmere bestemte oppgaver etter loven, registrere personopplysninger og søke i registre for å få tilgang til slike opplysninger.

Integreringsloven § 44 gir offentlige organer som har oppgaver etter loven, adgang til å pålegge følgende organer å gi opplysninger om asylsøkere og innvandrere uten hinder av lovbestemt taushetsplikt:

- a) *Integrerings- og mangfoldsdirektoratet*
- b) *Kompetanse Norge*
- c) *Arbeids- og velferdsetaten*
- d) *Utlendingsdirektoratet*
- e) *Utlendingsnemnda*
- f) *folkeregistermyndigheten*
- g) *kommunene*
- h) *fylkeskommunene*

Unntaket fra taushetsplikten gjelder ikke taushetsplikt etter helsepersonelloven. Nærmere regler om behandling av personopplysninger er gitt i integreringsforskriften [kapittel 9](#).

8.15.3 Plikt til å gi opplysninger

Etter utlendingsloven § 84 første ledd bokstav b kan et organ som behandler en sak etter loven, pålegge en kommune å gi opplysninger om deltakerne i introduksjonsprogrammet. Nærmere regler er fastsatt i utlendingsforskriften [§ 17-7 e](#).

8.16 Utlendingsmyndighetene

8.16.1 Opplysninger fra forvaltningsorganer

Etter utlendingsloven § 84 kan et organ som behandler en sak etter loven – uten hinder av taushetsplikt – «pålegge følgende organer å utlevere opplysninger om utlendinger eller andre loven gjelder for»:

- a) *barnevernsmyndighetene,*
- b) *kommune i tilknytning til introduksjonsprogrammet,*
- c) *Statens lånekasse for utdanning,*
- d) *arbeids- og velferdsforvaltningen,*
- e) *skattemyndighetene,*
- f) *politiet og*

g) folkeregistermyndigheten.

Nærmere bestemmelser om opplysningsplikten er fastsatt i utlendingsforskriften [§§ 17-7 c](#) flg.

Når særreaksjonsdømte utlendinger skal utvises, gir helsepersonelloven [§ 29 a](#) hjemmel for at helsepersonell kan gi opplysninger til utlendingsmyndighetene. (Se punkt 8.5.7 ovenfor.)

8.16.2 Opplysninger om beboere i mottak

Utlendingsloven [§ 84 b](#) fastsetter regler om opplysningsplikt om beboere i mottak og omsorgssentre mv. Bestemmelsen pålegger ansatte som utfører arbeid eller tjeneste i mottak å gi opplysninger om beboerne etter anmodning fra utlendingsmyndighetene. Det er presisert i lovteksten at dette også gjelder der opplysningene kan brukes til å iverksette vedtak som innebærer at beboeren må reise ut av landet. Opplysningsplikten gjelder uten hinder av taushetsplikten etter forvaltningsloven [§§ 13](#) flg.

Anmodningen må rettes skriftlig fra utlendingsmyndighetene til mottaket med konkrete spørsmål knyttet til en angitt beboer. En anmodning fra utlendingsmyndighetene om å fortløpende oversende informasjon av interesse vedrørende én eller flere beboere, tilfredsstiller ikke kravet i loven. Med begrepet «utlendingsmyndighetene» menes i denne sammenheng Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Politiets utlendingsenhet (Prop. 104 L (2013-2014), s. 31).

Når beboeren er en enslig, mindreårig asylsøker, kan utlendingsmyndighetene derimot ikke anmode om slike opplysninger. Det gjelder også overfor ansatte i omsorgssentre for mindreårige og barnevernsinstitusjoner.

Etter utlendingsloven [§ 84 b](#) tredje ledd kan politiet ved skriftlig anmodning til mottak, omsorgssentre som nevnt i andre ledd eller Utlendingsdirektoratet få utlevert nærmere angitte opplysninger når det er nødvendig for politiets oppgaver etter utlendingsloven eller for politimessige formål som nevnt i politiregisterloven [§ 2](#) nr. 13. («Politimessige formål» er politiets kriminalitetsbekjempende virksomhet, herunder etterforskning, forebyggende arbeid og ordenstjeneste, og politiets service- og bistandsfunksjon samt føring av vaktjournaler.) Plikten til å gi opplysninger gjelder uavhengig av taushetsplikt etter forvaltningsloven [§ 13](#).

Politiet kan kreve følgende opplysninger etter utlendingsloven [§ 84 b](#) tredje ledd:

- a) navn, fødselsdato og nasjonalitet til nåværende og tidligere beboere i asylmottak eller omsorgssentre*
- b) dato for når beboere har flyttet til eller fra mottaket eller omsorgssenteret*
- c) varigheten av eventuelle permisjoner fra mottaket eller omsorgssenteret*
- d) nytt bosted.*

Regelen om politiets rett til opplysninger gjelder både for voksne beboere og for mindreårige asylsøkere. Det oppstilles ikke krav om at politiet begrunner anmodningen om utlevering, og det er politiet som skal vurdere om utleveringen er nødvendig. Den som får et krav om slike opplysninger, skal altså ikke overprøve politiets vurdering. Dersom anmodningen også gjelder

utlevering av opplysninger som omfatter barn, må politiet vurdere hensynet til barnets beste (Prop. 156 L (2016–2017), s. 28). Se også Grunnloven [§ 104](#).

9 Særlig om opplysninger til og fra utlandet

9.1 Deling av opplysninger etter forvaltningsloven

Deling av opplysninger etter forvaltningsloven [§ 13 a](#) fordi det ikke er behov for beskyttelse, må i utgangspunktet kunne skje også utover landets grenser. Der en opplysning direkte gjelder en person eller en virksomhet utenfor Norges grenser, kan opplysningene også gis til disse etter forvaltningsloven § 13 a nr. 1. I mange tilfeller vil dette også være nødvendig av hensyn til en forsvarlig saksbehandling, for eksempel der en person bosatt utenfor Norge er part i en norsk forvaltningssak.

Det må også være adgang til å gi opplysninger «når behovet for beskyttelse må anses varetatt ved at de gis i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte» (forvaltningsloven § 13 a nr. 2). Det samme gjelder der spørsmålet oppstår om opplysningene kan «brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, f.eks. når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder» (§ 13 a nr. 3). Men her må nok forvaltningen undersøke om opplysningene vil være alminnelig kjent i mottakerlandet, og om det kan være til ulempe for den som er vernet av taushetsplikten, dersom opplysningene gjøres kjent i et annet land.

Opplysninger om en navngitt domfelt eller botlagt er benådet eller ikke (§ 13 a nr. 4) vil etter omstendighetene også kunne gjøres kjent.

Reglene i forvaltningsloven [§ 13 b](#) første ledd (nr. 3, 5 og 6) som gir adgang til å dele informasjon med andre organer eller etater, må forutsettes å gjelde *norske* offentlige organer hvis det ikke er fastsatt særlige regler om det motsatte. Derimot kan det etter omstendighetene være adgang til å dele taushetsbelagt informasjon med utenlandske organer eller enkeltpersoner i noen tilfeller som omfattes av forvaltningsloven § 13 b første ledd.

Dersom en part er bosatt utenfor Norge, må man kunne gi vedkommende opplysninger etter forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 1 av hensyn til kontradiksjonen. Det er riktignok et problem her at en part som får slike opplysninger om andre, kan pålegges en straffsanksjonert taushetsplikt (forvaltningsloven § 13 b andre ledd), siden det kan være vanskelig å gjøre straffansvaret gjeldende dersom en part bosatt i utlandet bryter taushetsplikten. Det gir likevel ikke grunnlag for å begrense en parts innsynsrett at han eller hun bor utenfor Norge.

Etter forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 2 er taushetsplikt ikke til hinder for at «opplysningene brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, bl.a. kan brukes i forbindelse med saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll». Etter § 13 b første ledd nr. 4 kan opplysningene brukes for «statistisk bearbeiding, utrednings- og planleggingsoppgaver, eller i forbindelse med revisjon eller annen form for kontroll med forvaltningen». Etter omstendighetene kan disse bestemmelsene gi grunnlag for å dele opplysningene med personer i utlandet. For eksempel kan man ha utenlandske medlemmer i et granskingsutvalg. Det kan også være nødvendig å sende opplysninger til utlandet for å få gjennomført en avgjørelse. I en del tilfeller bør det legges vekt på om mottakeren er undergitt lignende taushetspliktsregler som gjelder i Norge.

Når det gjelder deling med utenlandske organer i medhold av § 13 b første ledd nr. 2, vil for eksempel barnevernsmyndighetene i noen tilfeller ha behov for å utveksle taushetsbelagte opplysninger med utenlandske myndigheter.

Som ledd i sitt arbeid, vil barneverntjenesten innhente og motta opplysninger om barnet og familien for å vurdere om barnet har behov for barneverntiltak. Tjenesten vil kunne henvende seg til utenlandske myndigheter i en sak der man antar at utenlandske myndigheter har relevante opplysninger for barnevernsaken, og må da formidle visse taushetsbelagte opplysninger til utenlandske myndigheter for å kunne innhente opplysninger fra disse i saken. For å kunne gi ut disse opplysningene, må barneverntjenesten anse det som nødvendig for å opplyse saken, slik at barnet kan bli ivaretatt på best mulig måte.

9.2 Tjenesteloven (forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 8)

Etter tjenesteloven [§ 25](#) skal ansvarlig myndighet «ved begrunnet forespørsel fra myndighet i annen EØS-stat yte bistand ved tilsyn med tjenesteytere». For å oppfylle norske myndigheters forpliktelser etter denne og andre bestemmelser i tjenesteloven, er det gitt hjemmel i forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 8 for å gi «et forvaltningsorgan i en annen EØS-stat opplysninger som forutsatt i tjenesteloven».

9.3 Barnebortføring

Dersom et barn er bortført fra barnevernet, skal barnevernstjenesten gi opplysninger til myndighetene i barnets oppholdsstat, med mindre det ikke er forsvarlig eller til barnets beste (barnevernloven [§ 6-7](#) fjerde ledd).

Opplysninger etter Haagkonvensjonen kan gis uten hinder av taushetsplikt (lov om Haagkonvensjonen 1996 [§ 3](#)).

9.4 Internasjonalt rettslig samarbeid

Etter domstolloven [§ 46](#) er det hjemmel til å etterkomme utenlandske rettsanmodninger. Etter utleveringsloven [§ 23 a](#) skal rettsanmodninger i straffesaker (som er fremsatt på riktig måte), «så vidt mulig etterkommes».

Etter [arrestordreloven](#) er det implisitt hjemmel til å gi taushetsbelagte opplysninger i forbindelse med utferdigelsen og gjennomføringen av en arrestordre.

9.5 Politiet

Det internasjonale politisamarbeidet er omfattende. For en oversikt, se Auglend og Mæland (2016, s. 1389-1414). Her kan vi bare gi en oversikt.

Etter politiloven [§ 20 a](#) kan en utenlandsk tjenesteperson «delta i felles etterforskningsgrupper, felles politioperasjoner, eller på annen måte utføre tjenestehandlinger i Norge i den grad det følger av overenskomst med fremmed stat». Tjenestepersonen kan også «fortsette observasjon og forfølgelse på norsk territorium». Ved slik observasjon vil han eller hun kunne få taushetsbelagte opplysninger, og politiloven [§ 20a](#) gir dermed indirekte hjemmel til at taushetsbelagt informasjon tilflyter tjenestepersonen.

Etter politiregisterloven [§ 22](#) kan opplysninger gis til utlandet «til formål som nevnt i [§ 26](#)». Bestemmelsen i politiregisterloven § 26 fastsetter at taushetsplikten ikke er «til hinder for at opplysningene brukes i den enkelte straffesak, herunder til etterforskning, saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll».

Vandelskontroll er en særskilt form for utlevering av opplysninger. Etter politiregisterloven [§ 38](#) kan det utstedes politiattest til person som trenger politiattest for innreise, visum, arbeidstillatelse eller bosetting i et annet land, eller til andre formål der bestemmelser i andre

land krever dokumentasjon om forhold som nevnt i politiregisterloven [§ 36](#) første ledd nr. 1. Tilsvarende gjelder for person som søker om tilsetting ved utenlandsk ambassade eller lignende i Norge.

9.6 Straffegjennomføring

Etter lov om fullbyrding av nordiske straffedommer [§ 10](#) kan det settes fram «begjæring om at det der [Danmark, Finland, Island eller Sverige] settes i verk gjennomføring av dom på samfunnsstraff eller tiltak som det er truffet bestemmelse om i en betinget dom, avsagt her i riket». Denne regelen har sammenheng med at det er et vilkår for å idømme samfunnsstraff at en lovbryster har bosted i Norge, Danmark, Finland, Island eller Sverige (straffeloven [§ 48](#) første ledd bokstav c). Etter samme bestemmelse er det et vilkår for å idømme samfunnsstraff at lovbrysteren samtykker.

Skal en samfunnsstraff gjennomføres i et annet nordisk land, må dermed norske myndigheter kunne formidle dommen og en begjæring til gjennomføringslandet uten hinder av taushetsplikt.

Referanser

Offentlige dokumenter mm.

- Barne- og familiedepartementet. (2005). *Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten. Rundskriv Q-24*.
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2019). *Spørsmål om tilsynsmyndighetens taushetsplikt etter arbeidsmiljøloven i tilsynssaker på helse- og omsorgstjenesteområdet [brev til Statens helsetilsyn]*.
- Helsedirektoratet & Politidirektoratet. (2016). *Helsepersonellens taushetsplikt – Rett og plikt til å utlevere pasientopplysninger til politiet (IS-9-2015)*.
- Helsedirektoratet, Politidirektoratet, Politiets utlendingsenhet, Oslo Politidistrikt, Utlendingsdirektoratet & Riksadvokaten. (2018). *Felles veileder for helsetjenesten, politiet, påtalemyndighet og Utlendingsdirektoratet om saksgangen ved utvisning og uttransportering av særreaksjonsdømte utlendinger (RS 2010-005V)*. Hentet fra <https://www.udiregelverk.no/rettskilder/udi-retningslinjer/udi-2010-005/udi-2010-005v1/>
- Justis- og politidepartementet. (2009) *Rettleiar til offentleglova (G-2009-419)*.
- NOU 2017: 12. *Svikt og svik — Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-12/id2558211/>
- NOU 2019: 5. *Ny forvaltningslov: Lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven)*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-5/id2632006/>
- NOU 2019: 10. *Åpenhet i grenseland — Bilder, film og lydopptak i helse- og omsorgstjenesten, barnevernet, skolen og barnehagen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-10/id2643015/>

NOU 2020: 17. Varslede drap? Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-17/id2791522/>

Ot.prp. nr. 5 (2000-2001). *Om lov om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven).*

Ot.prp. nr. 15 (2008–2009). *Om lov om dyrevelferd.*

Ot.prp. nr. 52 (2000-2001). *Om lov om veterinærer og annet dyrehelsepersonell.*

Ot.prp. nr. 108 (2008-2009). *Om lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven).*

Prop. 57 L (2013-2014). *Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven).*

Prop. 67 L (2017–2018). *Endringer i barnehageloven mv. (minimumsnorm for grunnbemanning, plikt til å samarbeide om barnas overgang fra barnehage til skole og SFO mv.*

Prop. 102 LS (2014-2015). *Lov om gjennomføring av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn, og endringer i enkelte andre lover, og samtykke til ratifikasjon av konvensjonen.*

Prop. 104 L (2013-2014). *Endringer i utlendingsloven m.m. (unntak fra taushetsplikt).*

Prop. 115 L (2017–2018). *Endringer i personopplysningsloven (bekjempelse av arbeidslivskriminalitet).*

Prop. 135 L (2010-2011). *Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff).*

Prop. 156 L (2016–2017). *Endringer i utlendingsloven (politiets tilgang til opplysninger om beboere i asylmottak mv.*

Sivilombudsmannen. (2018a). *Fylkesmannens tilsynsansvar ved bekymringsmelding fra skole til barnevern (SOM-2017-1735).*

Sivilombudsmannen. (2018b). *Taushetsplikt mellom skole og skolehelsetjenesten (SOM-2017-2322).*

Litteratur

- Auglend, R. L. & Mæland, Henry John (2016). *Politirett* (3. utg.). Oslo: Gyldendal juridisk.
- Befring, A. K. & Ohnstad, B. (2019). *Helsepersonelloven: kommentarutgave*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Brandt, Kristian; Efjestad, Jon Sverdrup; Harlem, Hanne & Selman, Camilla (2018). *Offentleglova: Lovkommentar*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Duvaland, L. (2016). Taushetsplikt. I A. K. Befring, M. Kjelland & A. Syse (Red.), *Sentrale helserettslige emner* (s. 135-166). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Eckhoff, Torstein & Smith, Eivind (2018). *Forvaltningsrett* (11. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Helgeland, G. (2018). *Opplæringslova: lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa av 17. juli 1998 nr. 61 : kommentarutgave* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Holmboe, Morten (2016). *Konfliktrådsloven med kommentarer*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Holmboe, Morten (2017). *Tale eller tie: Om plikt til å avverge alvorlige lovbrudd og uriktige domfellelser*. Oslo: Gyldendal Juridisk.
- Holmboe, Morten, Leer-Salvesen, Kjartan & Vatnar, S. K. B. (2019a). Avverging av mishandling i nære relasjoner – en flerfaglig tilnærming. Del I. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 17(2), 114-130.
<https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2019-02-02>
- Holmboe, Morten, Leer-Salvesen, Kjartan & Vatnar, S. K. B. (2019b). Avverging av mishandling i nære relasjoner – en flerfaglig tilnærming. Del II. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 17(3), 262-279.
- Holmboe, Morten & Myhrer, Tor-Geir (2018). *Vandel: Om politiattester og vurdering av skikkethet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jarbekk, E. I. E. (Red.). (2019). *Personopplysningsloven og personvernforordningen (GDPR): med kommentarer*. Oslo: Gyldendal.

- Keiserud, Erik; Sæther, Knut Erik; Holmboe, Morten; Jahre, Hans-Petter; Matningsdal, Magnus & Smørdal, Jarle Golten (2020). *Straffeprosessloven: lovkommentar : bind I* (5. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Matningsdal, Magnus (2017). *Straffeloven: Annen del. De straffbare handlingene, kommentarutgave*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ofstad, K. & Skar, R. (2015). *Barnevernloven med kommentarer* (6. utg.). Oslo: Gyldendal juridisk.
- Rathore, Omar Saleem & Ødelien, Anette (2019). Dette kan bli nytt i ny forvaltningslov. *Juridika*. Hentet fra <https://juridika.no/innsikt/dette-kan-bli-nytt-i-ny-forvaltningslov>
- Schartum, Dag Wiese & Bygrave, L. A. (2016). *Personvern i informasjonssamfunnet : en innføring i vern av personopplysninger* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Skullerud, Å. M. B., Pellerud, M. E., Rønnevik, C. & Skorstad, J. (2019). *Personopplysningsloven og personvernforordningen (GDPR)*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Stang, Elisabeth Gording (2013). 4. Reglene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt. I *Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt: regelkunnskap og praksis* (s. 43-88). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA).
- Stang, Elisabeth Gording, Aamodt, H. A., Sverdrup, S., Kristofersen, L. B. & Winsvold, A. (2013). *Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt: regelkunnskap og praksis*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA).
- Sverdrup, Sidsel (2013). 3. Relevant kunnskap om dagens praktisering. I *Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt: regelkunnskap og praksis* (s. 25-41). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA).
- Wessel-Aas, Jon & Ødegaard, M. (2018). *Personvern: publisering og behandling av personopplysninger*. Oslo: Gyldendal.
- Woxholth, Geir (2011). *Forvaltningsloven. Kommentaarutgave* (5. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Øyen, Ørnulf (2019). *Straffeprosess* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

